

INSTITUTIONEN FÖR GLOBALA STUDIER

Kvinnors rättigheter i riksdagsdebatten

– en studie av hur kvinnors rättigheter debatterats i kammaren
mandatperioden 2010-2014

Examensarbete i mänskliga rättigheter, 30 hp

HT 2015

Louise Carlsson

Handledare: Lisbeth Segerlund

Antal ord: 19 716

Abstract

Women's rights are debated today in Sweden as well as in the rest of the world, though it is not a new topic. Ever since the subject first started being discussed the view on what rights women should have and how they should be realized has changed. In 1979 the rights became formalized in the UN Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women (CEDAW).

It is the state's responsibility to ensure that all citizens can enjoy their rights. The members of the parliament (riksdag) are the ones that have the most power to influence the state. It is therefore interesting to see how they debate women's rights. The purpose of this study is to show and analyze how the members of the parliament view women's rights today. The material used is protocols from the Chamber where "women's rights" are mentioned. The period studied is the most recently completed term of office, 2010-2014. To categorize and analyze the material analysis of ideas has been used together with theories on how NGO:s and political actors use human rights in their argumentation.

The main results show that the topics most discussed were Sweden's involvement in Afghanistan, sexual and reproductive health and rights in Sweden and abroad, and Sweden as an important actor. The members of parliament all believe that women's rights are important. Sometimes it is viewed as the goal and sometimes viewed as the means to reach other goals. Women's rights are considered as something that mainly concerns foreign politics. Not only do they think that it mostly has to do with people in other states, they also believe that Swedish involvement is wanted.

Key words: women's rights, parliament, chamber, debate, protocols, analysis of ideas

Sökord: kvinnors rättigheter, riksdagen, kammaren, debatt, protokoll, idéanalys

Innehåll

Abstract	2
Förkortningar.....	5
Tabellförteckning	5
1. Inledning.....	6
1.1. Problemformulering	7
1.2. Syfte	8
1.3. Frågeställningar	8
1.4. Avgränsningar	8
1.5. Disposition	8
2. Material och metod.....	10
2.1. Källor.....	10
2.1.1. Urval.....	10
2.1.2. Källkritik	12
2.2. Idéanalys.....	13
2.2.1. Varför idéanalys?	13
2.2.2. Beskrivning av idéanalys och indikatorer	14
2.3. Validitet och reliabilitet.....	15
2.4. Forskningsetisk diskussion.....	16
3. Teoretiskt ramverk	19
3.1. Miller – rättigheter som mål eller medel	19
3.2. Hagan – mänskliga rättigheter som politiska verktyg	20
3.3. Operationalisering	21
4. Tidigare forskning	24
4.1. Mänskliga rättigheter.....	24
4.2. Statlig feminism?.....	25

4.3. Politikers syn på jämställdhet i Sverige	25
4.4. Svensk jämställdhetspolitik från 1970-talet och framåt	26
4.5. Sammanfattning	30
5. Bakgrund till resultatredovisning	32
5.1. Riksdagsvalet 2010	32
5.2. Kammaren	32
6. Resultatredovisning och analys	34
6.1. Afghanistan	35
6.1.1. Analys av Afghanistan-debatten	39
6.2. Sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter	41
6.2.1. SRHR inrikes.....	41
6.2.2. SRHR utrikes.....	42
6.2.3. Analys av SRHR-debatten	46
6.3. Sverige som betydelsefull aktör	48
6.3.1. Analys av Sverige som betydelsefull aktör	51
7. Slutsatser och slutdiskussion.....	54
7.1. Slutsatser	54
7.2. Slutdiskussion samt återstående och nya forskningsproblem	57
Referenslista	60
Källor.....	60
Riksdagens protokoll.....	63

Förkortningar

CEDAW – Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women
(kvinnokonventionen)

IGO – Inter-governmental organisations

ISAF – International Security Assistance Force

KR – Kvinnors rättigheter

NGO – Non-governmental organisations

PA-UfM – Den parlamentariska församlingen för Unionen för Medelhavet

SRHR – Sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter

Tabellförteckning

Tabell 1. Indikatorpar, s. 15

Tabell 2. Antal anföranden där ”kvinnors rättigheter” nämns, uppdelat efter partitillhörighet,
s. 34

1. Inledning

I Sverige och världen idag är kvinnors rättigheter ett ämne som skapar debatt. Trots att det kan anses vara en aktuell fråga är temat inte nytt. Redan under franska revolutionen talades det om hur kvinnor skulle kunna vara del i politiken. Under slutet av 1700-talet framhöll såväl Olympe de Gouges som Mary Wollstonecraft kvinnors och mäns lika rättigheter (Åkerblom 2009:11). Wollstonecraft ansåg bland annat att kvinnor skulle ha rätt till samma utbildning som män (Wollstonecraft 1997 [1792]).

Det skulle dock dröja innan kvinnors rättigheter fick ett bredare genomslag i politiken. Det var till exempel först under 1960-talet som FN intensifierade arbetet med att förbättra kvinnors ställning (Blomberg 2015:42) och under 1970-talet förstärkte FN och EU sin kvinno- och jämställdhetspolitik. 1975 höll FN den första internationella kvinnokonferensen och 1979 antogs konventionen om avskaffandet av alla slags diskriminering av kvinnor, CEDAW (även kallad kvinnokonventionen) (Bergqvist 2008:262). Konventionen trädde i kraft 1981 och Sverige var det första landet som ratificerade den (Hedlund Thulin & Greenhill 2008:170).

I Sverige kan det sägas ha funnits tre vågor när det som kallas kvinnofrågor eller jämställdhetsfrågor varit mer aktuella, slutet av 1800-talet, 1960- och 1970-talen samt 1990-talet. Under den första vågen diskuterades bland annat kvinnors rösträtt, rätt till utbildning och statliga tjänster (Åkerblom 9f). 1863 fick ogifta kvinnor självbestämmanderätt. Det skulle dock dröja till 1921 innan gifta kvinnor blev myndiga. Det var även året då kvinnor för första gången kunde rösta i ett riksdagsval. Från 1925 fick kvinnor inneha allt fler statliga tjänster, med undantag för arbeten inom kyrkan och försvarsmakten. Samma år avskaffades kvinnors lägre löner inom staten formellt sett. 1927 fick kvinnor rätt att utbilda sig vid statliga läroverk (Nationalencyklopedin).

På 1960- och 1970-talen blev det allt mer debatt om jämställdhet bland annat då allt fler kvinnor började arbeta utanför hemmet. Aktuella frågor var rätten att själv bestämma över sin kropp och rätten till abort. (Bergqvist 2008:261f, Åkerblom 2009:9f). 1974 infördes rätten till legal abort (Nationalencyklopedin). Det var under den här perioden som debatten gick från att kallas kvinnopolitisk till att kallas jämställdhetspolitisk (Bergqvist 2008:262).

1972 tillsatte den svenska regeringen Jämställdhetsdelegationen. Den hade till uppgift att ta fram underlag och förslag på åtgärder för att öka jämställdheten mellan kvinnor och män.

Delegationen ersattes 1976 av en jämställdhetskommitté. Den tog fram förslaget till jämställdhetslagen som trädde i kraft 1980 (Åkerblom 2009:17). Lagen blev dock starkt kritiserad, bland annat för att den inte nådde upp till EU-rättens krav (Nielsen 1990, som beskriven i Schömer 2011:112f). 1979 tillsattes Jämo som skulle se till att jämställdhetslagen som främst reglerade arbetsmarknaden efterlevdes. Från 2009 ingår Jämo i Diskrimineringsombudsmannen (Åkerblom 2009:17f).

Under 1990-talet började jämställdhetsfrågorna gå från att handla om endast rättvisa mellan könen till en kvalitetsfråga. Med det menas att olika verksamheter anses få bättre kvalitet om både kvinnor och män medverkar i dem (Åkerblom 2009:14). I slutet av 1990-talet blev det inom kommun och stat allt vanligare att använda jämställdhetsintegrering, eller gender mainstreaming. Det innebär att inför politiska beslut ställs frågorna vem som får vad, hur mycket och på vilka villkor (Bergqvist 2008:270f; Åkerblom 2009:18).

1.1. Problemformulering

Det som presenterats ovan visar hur riksdag och regering historiskt sett arbetat för att främja kvinnors rättigheter. Det blir tydligt att hur det talas om kvinnors rättigheter och synen på vilka frågor rörande kvinnors rättigheter som ansetts vara viktiga inte är statiskt utan förändras. Den tidigare politiska utvecklingen ligger visserligen till grund för hur det ser ut i nutid men den kan inte ensam visa hur dagens politiker ser på kvinnors rättigheter. För att kunna göra det krävs en noggrannare analys av vad samtida politiker sagt.

De mänskliga rättigheterna (där även kvinnors ingår) handlar om statens skyldighet gentemot individer (Hedlund Thulin & Greenhill 2008:13). De som har störst makt att påverka staten och hur den ska agera är de ledamöter som sitter i riksdagen. Riksdagen har makten att stifta lagar, tar beslut om statsbudgeten och påverkar hur regeringen ska utforma sin EU- och utrikespolitik (Riksdagen 2013). Riksdagsledamöternas åsikter påverkar således hur Sverige ska arbeta för kvinnors rättigheter såväl inrikes som utrikes och därför är det intressant att se hur de ser på kvinnors rättigheter och fokus kommer därför ligga på vad de sagt.

Det finns få studier som berör mänskliga rättigheters roll i demokratiska stater (Abiri & Johansson 2005:126) och då riksdagsledamöter har stort politiskt inflytande är det såväl intressant som viktigt att förstå hur riksdagsledamöterna i ett demokratiskt land som Sverige talar om, och ser på, kvinnors rättigheter idag. Inom samhällsvetenskaplig forskning ses det

som allt viktigare att analysera debatter. Hur ett ämne förstås bestämmer vilka handlingsalternativ som finns och är således en del av maktstrukturen (Dahlerup 2011:195).

1.2. Syfte

Syftet med uppsatsen är att, med hjälp av indikatorer framtagna ur teorier om hur politiska aktörer talar om och använder sig av mänskliga rättigheter, synliggöra och analysera hur riksdagsledamöter ser på kvinnors rättigheter idag.

1.3. Frågeställningar

För att uppnå uppsatsens syfte ska följande frågor besvaras:

- Vem eller vad står i fokus när riksdagsledamöter debatterar kvinnors rättigheter?
- Hur uttrycker sig riksdagsledamöterna om de personer eller ämnen de debatterar?

1.4. Avgränsningar

Jag har valt att undersöka den senast avslutade mandatperioden 2010-2014. Partiers politik sträcker sig visserligen över mandatperioder men för att fånga in och avgränsa en viss period valdes en specifik mandatperiod. Anledningen till att jag valde den beror på att den tidigare forskning som berört liknande frågor behandlar 1900-tal och tidigt 2000-tal och att det därför är intressant att se hur läget ser ut idag. Vidare är det först 2010 som Sverigedemokraterna kom in i riksdagen. Genom att undersöka mandatperioden 2010-2014 får jag med alla de partier som för närvarande sitter i riksdagen. Jag kommer dock inte att undersöka om deras inträde inneburit någon skillnad i synen på kvinnors rättigheter. Då fokus är på debatten i riksdagen kommer jag inte att granska de beslut som tagits i riksdagen eller mäta vilken effekt den förda politiken har haft.

1.5. Disposition

Uppsatsen består av totalt sju kapitel. Efter det inledande kapitlet följer en genomgång av material och metod. I kapitel tre beskrivs de teorier som ligger till grund för min analys. Det fjärde kapitlet är en översikt av den tidigare forskning som är relevant för denna studie.

Kapitel fem består av en kort bakgrund till resultatkapitlet. Där återfinns resultatet för riksdagsvalet 2010 och hur arbetet i kammaren fungerar. Det sjätte kapitlet redovisar undersökningens resultat och analys. Uppsatsen avslutas med slutsatser, slutdiskussion och återstående forskningsproblem.

2. Material och metod

Kapitlet innehåller en redogörelse för det material och de metoder som ligger till grund för min uppsats. Efter detta följer ett resonemang kring reliabilitet och validitet. Kapitlet omfattar även en forskningsetisk diskussion.

2.1. Källor

Grunden i mitt arbete har varit protokoll från riksdagsdebatter. För att ta reda på vilken syn riksdagsledamöter har på kvinnors rättigheter finns det självklart mer än riksdagsdebatter att utgå från. Jag hade kunnat analysera till exempel partiprogram, debattartiklar, motioner eller betänkanden. Som jag skrev i min problemformulering anser jag emellertid att det är intressant att ta reda på hur de debatterar i kammaren, då riksdagsledamöterna är de som har störst möjlighet att forma statens agerande och det är staten som har ansvar för att de mänskliga rättigheterna inte kränks. Tollin menar att till exempel motioner kan vara problematiska att analysera då de kan läggas fram utan att ha stöd i partiet. Betänkanden innehåller visserligen till viss del de olika riksdagsledamöternas åsikter men de skrivs ned av tjänstemän som inte vill skriva ideologiska argument. Debatten i kammaren är den enda i riksdagen där en verkligt politisk debatt sker (2011:12f).

2.1.1. Urval

Min analys rör mandatperioden 2010-2014 vilket innebär att de undersökta protokollen är från denna period. På riksdagens officiella webbplats finns alla protokoll från kammaren samlade. Protokollen innehåller allt som har sagts i kammaren (Riksdagen). På webbplatsen där protokollen är samlade finns en sökfunktion som möjliggör för besökaren att ta fram de protokoll som innehåller vissa ord. I min sökning har jag använt mig av sökorden ”kvinnors rättigheter”. Dessa ord har valts för att jag vill synliggöra och analysera hur riksdagsledamöter ser på kvinnors rättigheter idag.

Jag är medveten om att eftersom jag endast sökt på ”kvinnors rättigheter” kan material som berör specifika rättigheter utelämnas, som till exempel rätten till lika lön eller rätten till lika sjukvård. Mitt intresse ligger dock inte i enskilda rättigheter eller artiklar inom kvinnokonventionen. Syftet med uppsatsen är att synliggöra och analysera hur riksdagsledamöter ser på kvinnors rättigheter idag. Jag har valt att ta ett större och mer

övergripande grepp på kvinnors rättigheter. Anledningen till att jag valt att använda ”kvinnors rättigheter” som sökord har även varit ett sätt för mig att begränsa antalet sökalternativ. Om jag skulle ha sökt på sådant som varit relaterat till varje enskild artikel i kvinnokonventionen hade det inneburit ett mycket stort antal möjliga sökord eller -begrepp, något som inte skulle gått att hantera under den tid jag haft till förfogande. Genom att söka på ”kvinnors rättigheter” har jag även möjlighet att fånga in mer material och få en mer samlad bild av hur riksdagsledamöter ser på kvinnors rättigheter än om jag på förhand specificerat vilka rättigheter i kvinnokonventionen jag önskat se på. Det hade snarare visat vad hur jag ser på kvinnors rättigheter än på hur riksdagsledamöterna gör det.

Jag har emellertid inte använt alla protokoll från mandatperioden som innehåller ”kvinnors rättigheter” då de är för många för att hinna analyseras på ett tillfredsställande vis. Antalet analyserade protokoll är ändå så pass många att jag anser att det går att dra välgrundade slutsatser. Under mandatperioden 2010-2014 gav sökningen på ”kvinnors rättigheter” träffar på 268 protokoll. Eftersom jag inte skulle hinna läsa alla valde jag ut de jag skulle använda genom slumpmässigt urval. Detta gick till så att jag lät en slumpgenerator dra två tal. Det första fick visa från vilken sida jag skulle välja protokoll då sökresultatet tog flera sidor i anspråk. Det andra talet angav vilket protokoll på den valda sidan jag skulle läsa. Det fanns tjugo protokoll per sida, jag gav det översta på sidan nummer ett och räknade sedan neråt.

För att kunna generalisera resultaten är slumpmässigt urval en av de bästa urvalsmetoderna. Slumpmässiga urval är bättre än ickeslumpmässiga eftersom det oftare blir en kopia av populationen i miniatyr (Esaiasson et al. 2012:171f). Tidsbegränsningen var inte den enda anledningen till att jag valde att sluta vid 167 lästa protokoll. När jag kommit så långt märkte jag att samma debatter och argument kom igen för en tredje gång. Av detta slöt jag mig till att nya protokoll inte skulle ge någon ny information.

Av samtliga 268 protokoll har jag genom slumpmässigt urval tagit ut 167 stycken som jag läst. 60 av dessa innehöll anföranden av riksdagsledamöter där kvinnors rättigheter faktiskt nämndes och de övriga 107 var inte relevanta för min undersökning. Anledningen till att jag fått fram så många protokoll som inte var lämpliga var att i mina sökningar fick jag fram alla protokoll där antingen ”kvinnor” eller ”rättigheter” nämnts. När jag först upptäckte det gick jag tillbaka till riksdagens sökfunktion för att prova andra söktermer men då samma sökresultat dök upp insåg jag att jag kunde fortsätta med min ursprungliga sökning.

$167/60 \approx 2,8$ vilket innebär att cirka $\frac{1}{3}$ av protokollen rör kvinnors rättigheter. Då protokollen är slumpmässigt utvalda går det att anta att uppdelningen mellan protokoll som är relevanta för min studie och de som inte är det ser likadan ut i alla 268 protokoll. $268/3 \approx 89,3$, vilket innebär att de 60 protokoll som jag gått igenom kan antas vara $\frac{2}{3}$ av alla protokoll som är relevanta för studien.

2.1.2. Källkritik

Inom källkritik finns det fyra grundläggande principer; äkthet, tidssamband, oberoende och tendensfrihet. Äkthet är att källan ska vara den som den utger sig för. Vad gäller tidssambandet är källan mindre tillförlitlig ju längre tid det gått mellan händelsen och källans berättelse om den. En oberoende källa är inte en avskrift eller ett referat från andra källor. Den ska inte ha påverkats av andra utan vara fristående. En källa som är tendensfri har inte förvridit verkligheten på grund av personliga, ekonomiska, politiska eller andra intressen (Thurén 2013:7f).

Att källan är äkta är ett krav som uppfylls då protokollen återfinns på riksdagens officiella webbplats. Jag har dock ej varit på plats under debatterna och kan således inte kontrollera att det som står i protokollen var det som sades. Däremot filmas alla sammanträden och det går att se dem på webb-tv i efterhand. Det går även att beställa fram inspelningarna och få dem på vhs eller dvd (Riksdagen 2015). På så vis är det möjligt att i efterhand kontrollera och jämföra protokollen med det som har sagts. Detta har jag emellertid inte gjort utan har valt att lita på att Riksdagen tillhandahåller protokoll som innehåller korrekta återgivningar av vad som sagts.

Underlaget för uppsatsen består av riksdagsprotokoll som skrivs av protokollsnotarier. Dagen efter en debatt finns snabbprotokoll tillgängliga på riksdagens webbplats och efter ett par veckor finns det slutgiltiga protokollet i en tryckt version (ibid.). Detta gör att protokollen uppfyller kravet på tidssambandet då tiden mellan debatten och protokollets nedtecknande är kort.

En oberoende källa är som tidigare nämnts inte en avskrift eller ett referat från andra källor (Thurén 2013:8). Om man nöjer sig med den beskrivningen finns det anledning att vara kritisk mot mitt material då det enbart består av referat. Thurén skriver vidare att en oberoende källa ska vara fristående och inte påverkas av andra. Protokollsnotarierna är i högsta grad

påverkade av andra då de inte ska tillägga något själva utan endast skriva det som andra har sagt. Jag menar dock att det inte är ett problem här eftersom de arbetar för att få ut precis det som sagt i kammaren. Jag skulle vilja hävda att protokollsnotarierna är så nära knutna till källan, det vill säga talarna i kammaren, att de kan sägas vara en del av källan. Att protokollsnotarierna dessutom inte förvrider det som sagts på grund av personliga, ekonomiska, politiska eller andra intressen bör vi kunna lita på då deras yrkesroll hindrar dem från det. Detta innebär att protokollen även är tendensfria.

2.2. Idéanalys

Avsnittet om idéanalys inleds med en kort diskussion kring olika metoder och varför idéanalys valts. Sedan följer en beskrivning av metoden och det analyschema som använts.

2.2.1. Varför idéanalys?

Metoddjungeln är djup och bitvis snårig och det är som forskare viktigt att ta sig igenom den för att hitta rätt arbetssätt för att besvara sina problemformuleringar. Den bredaste uppdelningen brukar göras mellan kvantitativ och kvalitativ metod. Kvantitativ forskning lägger vikten vid att pröva teorier och är således deduktiv. Den utgår från naturvetenskapliga normer och tillvägagångssätt och anammar positivismen. Kvalitativ forskning fokuserar på ord, snarare än kvantifiering av dem, och på generering av teori. Den är följaktligen induktiv. Den kvalitativa forskningen utgår från hur individer uppfattar och tolkar verkligheten (Bryman 2011:40f). I det kvalitativa perspektivet undersöks individen som en del av omvärlden till skillnad från det Backman kallar för det traditionella perspektivet där individen undersöks separerad från omvärlden. Inom kvalitativ forskning studeras människor främst i verkliga situationer och inte i artificiella laboratoriemiljöer (Backman 2008:53f). Eftersom jag ska undersöka hur riksdagsledamöter ser på kvinnors rättigheter passar kvalitativa metoder bäst till min uppsats.

Det finns emellertid många olika kvalitativa angreppssätt. Bergström och Boréus (2012) tar bland annat upp argumentationsanalys, analys av metaforer, grammatik och ordval, diskursanalys samt idé- och ideologianalys. Idé- och ideologianalys kan ha flera syften. Det kan vara att beskriva vilka idéer som funnits i en debatt, att undersöka ett partis ideologiska utveckling över tid, att analysera logiken i en argumentation eller att se vilken påverkan en

viss ideologi får (ibid:146f). Syftet med uppsatsen är att synliggöra och analysera hur riksdagsledamöter ser på kvinnors rättigheter idag. För att uppfylla syftet passar den första aspekten av idéanalys, att undersöka vilka idéer som funnits i den svenska riksdagsdebatten.

2.2.2. Beskrivning av idéanalys och indikatorer

Bergström och Boréus menar att en idé kan vara en tanke om verkligheten, en värdering av företeelser eller en tanke om hur människor bör handla. Hur en person tänker om verkligheten kan uttryckas genom något de kallar faktueella påståenden, som exempel ger de att säga att samhället präglas av enighet. Med normativa påståenden formuleras tankar om hur människor bör handla, exempelvis genom att säga att minoriteter inte ska uteslutas från arbetsmarknaden (2012:140).

För att kunna uppnå denna uppsats syfte, att synliggöra och analysera hur riksdagsledamöter ser på kvinnors rättigheter idag, kommer jag att främst använda mig av beskrivande idéanalys. Den används för att analysera vilka idéer som förekommer i till exempel debatter (ibid:146). Ett sätt att arbeta med och analysera detta är att använda vad Bergström och Boréus kallar dimensioner. Vissa forskare kallar detta för indikatorer (ibid:156f), en beteckning som även jag kommer att använda mig av. Genom att kalla dem för indikatorer blir det tydligare för läsaren att dessa verktyg syftar till att indikera vilken syn riksdagsledamöterna har på kvinnors rättigheter. Indikatorerna som jag tagit fram baseras på de teorier som Miller (2010) och Hagan (2010) fört fram om hur politiska aktörer talar om och använder mänskliga rättigheter. De presenteras närmare i kapitel 3 och där redovisar jag även för varför jag valt dem.

För att indikatorer ska kunna användas som redskap i min analys måste jag kunna koppla dem till mitt material, det vill säga riksdagsprotokollen. I Bergström och Boréus används som ovan nämnt dimensioner och de menar att en forskare ska kunna svara på frågan: dimensioner av vad (2012:157)? I denna uppsats skulle frågan istället bli: indikatorer av vad? Eller snarare – det som ledamöterna sagt i riksdagsdebatter, vilken syn på kvinnors rättigheter indikerar det på? Genom att använda indikatorerna kan jag visa och förklara detta.

Tabell 1. Indikatorpar

Kvinnors rättigheter som mål	Kvinnors rättigheter som medel
Refererar till kvinnokonventionen (CEDAW) eller lagstiftning	Refererar till egen ideologi
Sverige bör involvera sig i annat land	Sverige bör inte involvera sig i annat land
Tydligt offer	Inte tydligt offer
Tydlig förövare	Inte tydlig förövare
Hot mot Sverige/väst	Inte hot mot Sverige/väst

Indikatorerna rör vad som utifrån Millers och Hagans teorier kan stå i fokus när riksdagsledamöterna debatterar kvinnors rättigheter. De används som verktyg för att kategorisera hur ledamöterna uttrycker sig kring de personer och ämnen som de tar upp i debatten. De första indikatorerna är tydliga och kräver ingen närmare beskrivning, det rör helt enkelt om riksdagsledamöterna menar att det är ett mål i sig själv att kvinnor får tillgång till sina rättigheter eller om det istället är ett sätt att uppnå något annat mål. Indikatorerna på andra raden visar om riksdagsledamöterna i debatten refererar till kvinnokonventionen eller lagstiftning eller om hen istället refererar till den egna ideologin för att argumentera för sin sak. Tredje radens indikatorer rör huruvida Sverige borde involvera sig i hur kvinnors rättigheter efterlevs i andra länder. På rad fyra och fem efterfrågas om det finns tydliga offer och förövare i debatten. Det visar vem eller vilka som riksdagsledamöterna anser har rätt till men förvägras rättigheterna respektive vem eller vilka som, aktivt eller passivt, nekar dem det. Indikatorerna på sista raden syftar till att visa om riksdagsledamöterna menar att de brott som begås mot kvinnors rättigheter är ett hot mot Sverige och/eller väst eller inte.

2.3. Validitet och reliabilitet

När en forskare väljer sina frågeställningar innebär det samtidigt att andra väljs bort. Resultatet kommer att visa en viss del av en komplex verklighet i förenklad form (Theorell & Svensson 2007:35f). I och med att jag i mitt material söker efter ”kvinnors rättigheter” innebär det att jag kan gå miste om protokoll där enskilda rättigheter debatteras, utan att någon ledamot nämner ”kvinnors rättigheter”.

För att nå hög reliabilitet ska en annan forskare vid ett annat tillfälle kunna komma fram till samma resultat som jag (Kvale & Brinkmann 2009:263). För att göra detta möjligt är jag

tydlig med att jag använt riksdagsprotokoll och var det går att hitta dem. Jag ger en ingående beskrivning av idéanalys, mina indikatorer och hur jag använt dem för att andra ska kunna utföra samma forskning och på så vis komma till samma resultat som jag. Jag har i kapitel 2, *Material och metod*, strävat efter att vara tydlig med hur jag arbetat så att läsaren ska förstå hur jag kommit fram till mina slutsatser.

Forskning ska även hålla hög validitet. Validitet rör metoder och huruvida forskningen mäter det den säger sig mäta. Används relevanta teorier, metoder, analyser och ger rapporten en rättvisande bild? Forskaren ska ständigt ifrågasätta sina resultat för att kunna kontrollera dess giltighet (Kvale & Brinkmann 2009:264, 267f). Detta synsätt bär jag med mig under mitt arbete för att inte bli för bekväm och ta resultat för givna utan att ha material, här i form av riksdagsprotokoll, att stödja det på. Innan jag påbörjade mitt arbete jämförde jag olika metoder och teorier med varandra för att komma fram till dem som skulle kunna hjälpa mig att besvara mina frågeställningar. Jag frågade mig även om riksdagsprotokollen var rätt material att använda mig av.

För att uppnå god validitet måste även forskarens förförståelse tas i beaktning (Bergström & Boréus 2012:42). Det är viktigt att reflektera kring den för att förstå hur det kan påverka forskningen. Min utbildning, inom bland annat mänskliga rättigheter, kan påverka hur jag tolkar materialet. Det jag hört eller läst om de olika partierna inverkar på hur jag, innan jag påbörjat mitt arbete, tror att de ser på kvinnors rättigheter. I och med att mina frågeställningar rör kvinnors rättigheter kan det även vara värt att reflektera över vilken inverkan det har att jag är kvinna och om det skiljer sig från hur en man skulle tolka riksdagsdebatten.

2.4. Forskningsetisk diskussion

Som forskare är det viktigt att tänka över de etiska dilemman som kan uppstå. Detta är inte något som forskaren gör en gång under undersökningen och sedan är färdig med utan det är något att ständigt bära med sig. Vilka etiska dilemman som kan uppstå under arbetet beror till stor del på vilka metoder som används. Vid forskning som innefattar människor ska det tas stor hänsyn till dem och skyddet av individen måste hela tiden vägas mot forskningen och dess betydelse för samhället i stort (Vetenskapsrådet 2002:5). I min studie är det texter som är grunden och därför måste jag inte ta lika stor hänsyn till enskilda individer som jag skulle ha behövt ta vid till exempel intervjuer.

Texterna har emellertid inte uppstått ur tomma intet och det är människor som ligger bakom dem. Protokollen innehåller allt som har sagts i kammaren (Riksdagen) och anger vem som sagt vad. Det är således tydligt att det är människor och deras åsikter som jag grundar mina resultat på. Trots detta anser jag inte att de fyra grundläggande individskyddskraven samtyckes-, informations-, konfidentialitets- eller nyttjandekravet är något som jag måste ta hänsyn till. Protokollen från riksdagen är offentliga och detta är knappast någon överraskning för riksdagsledamöterna. Det är även rimligt att anta att de som talar i riksdagens kammare gör det för att de vill föra fram sina åsikter och för att andra ska ta del av dem.

Den etiska diskussionen kan utökas till att handla om mer än de fyra kraven som nämns ovan. Gustafsson, Hermerén och Petersson (2005) tar upp i *Vad är god forskningsetik? Synpunkter, riktlinjer och exempel* upp det som de kallar för forskareetik. Till skillnad från forskningsetik som berör deltagarskyddet handlar forskareetiken om forskarens relation till forskningsuppgiften och sitt uppdrag. De medger dock att det inte är en helt självklar gräns som dras mellan de två etiska diskussionerna (Gustafsson, Hermerén och Petersson 2005:19).

Författarna nämner att forskaren inte ska skada andra människor när hen bedriver sin forskning, något som tangerar de krav som Vetenskapsrådet tar upp. Vidare ska en forskare vara öppen med vilka metoder som använts och hur resultatet uppnåtts. Det ska vara ordning i forskningen, till exempel bland dokumentation och arkivering. Finns det några kommersiella intressen ska dessa redovisas öppet och forskaren ska inte stjäla forskningsresultat från andra (Gustafsson, Hermerén & Petersson 2005:8f).

Som jag tidigare nämnt ska jag använda mig av protokoll som är offentliga. Följaktligen är risken att jag skadar individer med att avslöja deras åsikter liten. De metoder som jag använt går att läsa mer om i metodkapitlet ovan och därmed är jag även tydlig med hur jag nått fram till mina resultat. Det är upp till läsaren att avgöra huruvida mina metoder är lämpliga för mitt syfte och mina frågeställningar men genom att vara transparent i min metoddiskussion ska det inte finnas några tvivel om hur jag arbetat. Att jag håller ordning i min forskning är en självklarhet, inte bara för att följa de forskareetiska råden utan även för min egen del, för att kunna genomföra undersökningen på bästa sätt.

Min uppsats är en del av min utbildning och det finns därför inga kommersiella intressen att redovisa. Jag har inte blivit sponsrad på något vis och det finns ingen organisation bakom mitt arbete eller val av fråga. Att inte stjäla från andra borde inte behöva tas upp men eftersom Gustafsson, Hermerén och Petersson har gjort det tyder det på att det förekommer. Jag har

inte stulit mina forskningsresultat av någon annan, utan det är mitt eget arbete som ligger bakom denna uppsats.

3. Teoretiskt ramverk

Som verktyg i min analys kommer jag att använda teorier som jag grundar hos Hanna Miller (2010) samt Margaret Hagan (2010) och deras respektive forskning. Dessa beskrivs mer ingående nedan. Kapitlet avslutas med att jag redogör för varför jag valt dem hur jag ska använda dem som verktyg för att analysera studiens empiri.

3.1. Miller – rättigheter som mål eller medel

Hanna Miller skriver i *From "rights-based" to "rights-framed" approaches: a social constructionist view of human rights practice* (2010) hur främst NGO:s (non-governmental organisations) kan argumentera och arbeta "rights-based" eller "rights-framed". Gemensamt för de två sätten är att båda använder rättighetsspråk för att motivera andra men det finns viktiga aspekter som skiljer dem åt.

Den rättighetsbaserade (rights-based) utgångspunkten uppstod under mitten av 1990-talet. Den används av allt från internationella och lokala NGO:s till IGO:s (inter-governmental organisations). Miller menar att det rättighetsbaserade arbetssättet är ett konceptuellt skifte från den tidigare metoden som var mer baserad på behov och service. "Rights-based" innebär att uppfyllandet av rättigheter är målet. Det finns ingen bestämd väg för att nå dit, vilket gör att många olika grupper och arbetssätt kan räknas som rättighetsbaserade (Miller 2010).

Det finns dock vissa element som är gemensamma för de som arbetar rättighetsbaserat. Miller använder sig av Brigitte Hamm för att definiera dessa. Först och främst refererar personer eller grupper som är rättighetsbaserade frekvent till specifika rättigheter eller konventioner. Det är vanligt att de ägnar mycket uppmärksamhet åt förfördelade grupper, som till exempel fattiga, kvinnor och barn. De försöker ofta få människor att inte bara känna till sina rättigheter utan även få dem att kontrollera och vara fullt delaktiga i arbetet med att få sina rättigheter tillgodosedda. Somliga rättighetsbaserade grupper anser att för att förverkliga de mänskliga rättigheterna måste demokratiska institutioner stärkas (Miller 2010).

De som grupperas under "rights-framed" använder rättigheter som ett medel för att nå andra mål. De varken utgår från eller definieras av rättigheter. Grunden kan istället vara en politisk eller religiös ideologi. Rättighetsramarna används för att ompaketera idéer på ett sätt som ska tilltala fler och används därför endast när det anses vara lämpligt ur strategisk synpunkt. Det används som ett sätt att legitimera det som gruppen gör, föra fram de egna idéerna, demobilisera motståndare samt för att förändra debatten.

Ibland är det som sägs vara mänskliga rättigheter inte det enligt internationell rätt, utan rättighetsspråket används snarare för att framhålla en moralisk idé om vad människor bör ha rätt till. Ett exempel som Miller ger är hur en religiöst baserad NGO hävdade att vatten är en mänsklig rättighet. De menade att kvinnors värdighet hörde samman med rätten till vatten. Detta berodde enligt gruppen på att bristen på vatten orsakade fattigdom och lidande. En av de ansvariga för den kampanjen sa att de använde sig av rättighetsspråk för att verka mer moderna och sekulära och på så vis nå ut till fler än deras befintliga anhängare (Miller 2010).

Ett annat exempel från Millers forskning är en grupp (med politisk grund) som även de ansåg att vatten var en mänsklig rättighet. Till skillnad från den som beskrivits ovan menade de inte att det handlade om värdighet utan om jämlikhet och rättvisa. De ville inte bara att alla skulle ha tillgång till vatten utan även att rätten till vatten skulle vara fastställd i internationell rätt. Ansvariga för den kampanjen ville inte att deras NGO skulle kallas för rättighetsbaserade utan berättade att användandet av rättighetsspråk var unikt för en viss del i en specifik kampanj. Vikten av att vara flexibel och pragmatisk i sitt arbete framhölls. Anledningen till att de talat om rättigheter i denna kampanj var att det bedömdes vara effektivt (Miller 2010).

3.2. Hagan – mänskliga rättigheter som politiska verktyg

I Margaret Hagens *The human rights repertoire: its strategic logic, expectations and tactics* (2010) beskrivs hur mänskliga rättigheter används som verktyg för att föra fram en viss politisk agenda. För att få andra att lyssna kan en politisk aktör säga att en viss grupps mänskliga rättigheter kränkts. Med politisk aktör menas här inte bara partipolitiska personer eller grupper utan även andra med politiska intentioner som till exempel etniska grupper eller grupper som har en viss ideologi som grund.

Hagan menar att argument där mänskliga rättigheter nämns nyttjas bland annat för att rättfärdiga utrikespolitik. Hon medger att sådan retorik kan kombineras med diplomatik eller militära insatser men att allt fler endast förlitar sig på människorättsargument. Hon skriver hur politiska aktörer identifierar en viss grupp, eller ger den en identitet, säger vilken orättvisa de påstås utsatts för och föreslår hur gruppen på bästa sätt kan hjälpas. För att hjälpa dem som blir utsatta för brott mot mänskliga rättigheter sägs att utländska aktörer måste hjälpa till (Hagan 2010).

I den forskning som Hagan gjort har hon identifierat sex stycken komponenter som den politiska aktören använder sig av för att lyckas. Om några eller alla av dem utförs finns det en stor chans att få en publik att lyssna och agera. (1) En tydlig moralisk berättelse, med offer och förövare och en utomstående som kommer för att ställa allting till rätta. (2) Få publiken att identifiera sig med offret, berätta sådant som publiken kan relatera till. (3) En tydlig plan för hur man ska komma tillrätta med missförhållandena. Publiken måste veta vem som är skyldig och de måste känna att de kan hjälpa till med att ställa allt till rätta. (4) Den som vill påverka andra måste framställa sig själv och sina argument som neutrala. De måste få människor att tro att de arbetar för de mänskliga rättigheterna och inte för en egen agenda. (5) För att få publiken att agera måste den politiska aktören få dem att känna att det är bråttom. Sannolikheten för detta ökar om det tycks finnas ett hot mot säkerheten i regionen eller om det finns hot mot den västerländska ekonomin och politiska intressen. (6) Den sista komponenten kallar Hagan för den normativa fällan. Det innebär att den politiska aktören försöker få publiken att agera i ett specifikt fall genom att hänvisa till att de anslutit sig till de generella ideal som de mänskliga rättigheterna innebär. De påminner även om att publiken engagerat sig i andra liknande fall och att de därför borde göra det igen. Hagan tillägger att utöver dessa sex komponenter kan en politisk aktör väcka uppmärksamhet genom att använda metaforer eller jämförelser. Ord som kan användas är ”folkmord”, ”etnisk rensning” och det är även effektivt att göra jämförelser med nazismen och förintelsen (Hagan 2010).

3.3. Operationalisering

Millers och Hagans teorier som jag redogjort för ovan kommer att ligga till grund för och hjälpa mig i min analys av riksdagsdebatterna. Artiklarna visar hur ickestatliga aktörer talar om och använder mänskliga rättigheter. Millers artikel utgår från den forskning hon gjort kring NGO:s och hur de använder sig av mänskliga rättigheter i sina kampanjer, om de är mål eller medel. Hon visar vilka skillnader som finns i referenspunkter och arbetssätt beroende på om en grupp främst vill föra fram mänskliga rättigheter eller den egna ideologin. Alla riksdagsledamöter utgår från en partiideologisk grund men det är inte självklart om de använder den för att uppnå mänskliga rättigheter eller om de använder mänskliga rättigheter för att föra fram ideologin. Genom att visa vilka strategier som respektive förhållningssätt använder hjälper teorin mig att vara uppmärksam på detta. Jag använder Millers teori för att kategorisera de anföranden som riksdagsledamöterna gör.

Jag är emellertid inte endast intresserad av huruvida riksdagsledamöterna använder mänskliga rättigheter som mål eller medel. Hagan tar upp hur mänskliga rättigheter används som politiska verktyg. Hennes artikel kan med Millers term sägas vara fokuserad främst på grupper som är ”rights-framed”. Hon går djupare in på hur mänskliga rättigheter används och argumenteras för. Hennes teori ger mig fler sätt att se på och analysera riksdagsdebatten än dikotomin mänskliga rättigheter som mål eller medel.

Miller och Hagans artiklar rör sig i samma område men har inte samma utgångspunkt och de har i sin respektive forskning undersökt olika sorters grupper. Därför ger de två artiklarna tillsammans en mer omfattande teori än om jag endast skulle använt mig av den ena. Trots att båda artiklarna utgår från icke-statliga aktörer anser jag att de teorier som de för fram kan appliceras även på riksdagsledamöter eftersom de rör hur politiska aktörer av olika slag försöker påverka andra. Hagan tar också upp att även statliga aktörer använder mänskliga rättigheter för att uppnå sina syften. Hon avslutar sin artikel med att säga att det även går att studera stater på det sätt hon studerat minoriteter. Jag vill utöka det till att det även går att undersöka riksdagsledamöter.

Det går inte att välja teori eller perspektiv efter att allt material lästs och analysen ska påbörjas (Börjesson 2003:86). Därför har jag utifrån artiklarna tagit fram indikatorer som jag ska använda för att kategorisera och tolka det som riksdagsledamöterna har sagt. Dessa återfinns i kapitel 2.2.2. *Beskrivning av idéanalys och indikatorer*. Indikatorerna rör vad som utifrån Millers och Hagans teorier kan stå i fokus när riksdagsledamöterna debatterar kvinnors rättigheter. De är även användbara för att kategorisera hur ledamöterna uttrycker sig kring de personer och ämnen som de debatterar.

Det första indikatorparet, kvinnors rättigheter som mål eller som medel, kommer från Millers artikel, som grundar sig i tanken om att NGO:s arbetar på det ena eller andra sättet. Det andra indikatorparet rör huruvida riksdagsledamöten refererar till kvinnokonventionen/lagstiftning eller till den egna ideologin. Även detta går att härleda från Miller som menar att grupper som arbetar ”rights-based” använder kvinnokonventionen eller lagstiftning i sin argumentation medan de som är ”rights-framed” använder sin egen ideologi. Hagan menar att politiska aktörer kan använda mänskliga rättigheter för att rättfärdiga utrikespolitik. Därför har jag valt med hjälp av indikatorerna på rad tre undersöka om riksdagsledamöterna anser att Sverige bör involvera sig i kvinnors rättigheter utomlands eller inte. Indikatorerna som tar upp om det i debatten finns tydliga förövare och offer eller inte kommer från Hagan. Det sjätte

indikatorparet behandlar om riksdagsledamoten anser att de brott som begås mot kvinnors rättigheter är ett hot mot Sverige och/eller väst eller inte. För att få igenom sin politik bör den politiska aktören förmedla en känsla av att det är bråttom. Sannolikheten att detta lyckas ökar om det tycks finns ett hot mot regionen eller mot västs ekonomiska eller politiska intressen. Eftersom jag utgår från svensk riksdagsdebatt byter jag ut regionen mot Sverige.

4. Tidigare forskning

Nedan presenteras utdrag ur den tidigare forskning som kan kopplas samman med denna uppsats syfte och frågeställningar. När det rör svensk och nordisk politik har det varit tydligt att den forskning som gjorts främst har varit inriktad på politik och jämställdhet och inte specifikt kvinnors rättigheter. Det är emellertid inte märkligt eftersom feminismens mål i västvärlden främst har varit att bekämpa sexism och att uppnå social och ekonomisk jämlikhet (Ishay 2008:297). Jämställdhetspolitik är det som tidigare kallades kvinnopolitik (se Bergqvist 2008:261f; Åkerblom 2009:9f) och en stor del av jämställdhetsdebatten tycks behandla förhållandena för kvinnor, samt deras rättigheter, även om jämställdhet rör samtliga kön. Därför anser jag att forskning kring dessa ämnen är de som bäst knyter an till denna uppsats. Jag väljer emellertid att inleda med ett kortare stycke om mänskliga rättigheter i allmänhet och hur det används av svenska politiker.

4.1. Mänskliga rättigheter

Elisabeth Abiri och Peter Johansson (2005) menar att sedan mitten av 1990-talet har det blivit allt vanligare att politiker i såväl Sverige som utomlands använder begrepp som ”mänskliga rättigheter”. Det råder dock ingen konsensus i vilken roll mänskliga rättigheter ska ha i politiken utan varierar bland olika intressen och från område till område. En grundläggande skillnad mellan olika synsätt är huruvida man vill att det ska finnas mänskliga rättigheter i politiken eller om politiken ska vara baserad på mänskliga rättigheter (Abiri & Johansson 2005:113ff).

Författarna skriver att de första femtio åren efter att den Allmänna förklaringen antogs 1948 tycktes det i Sverige finnas en syn på mänskliga rättigheter som en utrikespolitisk fråga. Det var först 1999 som mänskliga rättigheter började inkorporeras i svensk inrikespolitik. Då sattes arbetet med att ta fram en nationell handlingsplan för de mänskliga rättigheterna igång. Abiri och Johansson menar emellertid att planen främst tycktes ha som syfte att påverka andra stater, inte att genomföra förändringar i Sverige (ibid:117ff).

Abiri och Johansson anser att människorättsbaserat språk kan vara ett politiskt verktyg men att det måste användas på riktigt för att inte reduceras till enbart vackra ord. Målet bör vara att garantera allas lika värde och lika behandling för att det är allas rättighet. Hjälpen ska inte komma för att vi ska vara solidariska. Författarna menar dock att det tycks vara svårt att få

alla politikområden att genomträngas av mänskliga rättigheter. Som nämnts i denna uppsats första kapitel skriver de att det finns relativt få studier som undersöker mänskliga rättigheter i demokratiska stater utan de flesta rör nyblivna demokratier eller diktaturer. De menar att det kan bero på att mänskliga rättigheter kan anses vara något som inte behövs diskuteras i redan etablerade demokratier, utan att mänskliga rättigheter redan uppnåtts ”en gång för alla”. De vill emellertid understryka att bandet mellan mänskliga rättigheter och demokrati inte är helt okomplicerat och att rättigheter är rättigheter, oavsett vad majoriteten i en demokrati anser (ibid:122ff).

4.2. Statlig feminism?

Judith Squires skriver om det hon kallar statsfeminism och hur det blivit ett viktigt komplement till de feministiska folkrörelserna. Feminism inom staten har tre olika former, kvotering, jämställdhetsintegrering samt kvinnopolitiska institutioner (women’s policy agencies). Dessa ses som mått på hur mycket kraft stater lägger på rättvisa mellan könen och ekonomisk modernisering vilket gör att partier eller stater kan införa en eller flera av dessa för att visa övriga världen att staten står för vissa, positiva, värden. Åtgärderna kritiserar ibland för att kvinnor särbehandlas och att det inte är rättvist, då det ska vara jämlikt. Förespråkare talar istället om nyttan av insatserna och att det finns skillnader (2007). Squires syn på vad som är statsfeminism är emellertid inte den enda, utan det finns flera olika definitioner (Borchorst 1999:154f).

I den etablerade politiken är det vanligaste anse att det finns essentiella skillnader mellan könen. Detta innebär att kvinnor och män ska få olika politisk behandling eftersom likabehandling förutsätter likhet (Rönblom & Edwards 2008:15). Trots att de flesta politiska aktörer ställer sig positiva till jämställdhet, finns det ett motstånd till att ge kön betydelse i politiken (ibid:31).

4.3. Politikens syn på jämställdhet i Sverige

Christina Bergqvist menar att de politiska partierna har ganska lika jämställdhetspolitiska mål. Däremot finns det skillnader i hur de vill nå målen och vilka idéer om könsrelationer och feminism som ligger till grund för deras politik (Bergqvist 2008:268). Under andra halvan av

1990-talet fanns det inget svenskt parti som trodde att det skulle vara till deras fördel att vara emot jämställdhet, även om fanns stor oenighet kring sakfrågor (Magnusson 2000:78).

Eva Magnusson har studerat hur politiska diskurser argumenterar för jämställdhet under den perioden. Utifrån hur ”kön” och ”politik” omnämns i politiska texter har hon tagit fram fem kategorier. Dessa är likformighet och social konsensus, individualism, könsskillnader, mäns relation till jämställdhet samt kvinnors relation till jämställdhet. Föga förvånande kan dessa kategorier härledas ur de politiska ideologier som de olika undersökta partierna företräder. Hur politikerna ser på kön och politik står emellertid oftast inte explicit utan är inbäddat i annat. Jämställdhet används för att framställa sig själv som en av de ”goda” och Magnusson liknar användandet av ”jämlighet” med det av ”demokrati”. Hon ser att den jämställdhet som politikerna talar om främst tycks handla om vita, svenska kärnfamiljer. Inga andra familjeformer nämns och frågor kring etnicitet berörs sällan (ibid:79ff).

4.4. Svensk jämställdhetspolitik från 1970-talet och framåt

I Sverige är jämställdhetspolitiken nära sammanlänkat med den svenska välfärdsideologin och jämlighet har tagits i beaktning i flera välfärdsreformer, speciellt på arbetsmarknadssidan. Fokuseringen på arbetsmarknaden har varit sammankopplat med utbildningssystemet eftersom utbildning generellt anses förändra stereotypiska val grundade på kön. 2005 reviderade regeringen jämställdhetsmålen från att ha handlat om lika rättigheter, skyldigheter och möjligheter till att lägga fokus på att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv. För att uppnå detta delades arbetet upp i fyra kategorier som trots att de i stort sett övergavs av regeringen 2008 ger en bra bild av i vilken riktning regeringen har arbetat. Det första målet var att kvinnor och män ska ha samma tillgång till beslutsfattande. Det andra rörde lika möjlighet till utbildning och betalt arbete och det tredje handlade om att kvinnor och män ska ta samma ansvar för det obetalda arbetet i hemmet. Det sista målet var att få ett slut på mäns våld mot kvinnor. Samtliga mål berörde rättigheter och statens ansvar att uppfylla dem (Svensson & Gunnarsson 2012).

Den jämlighetspolitik som har förts i Sverige har kritiserats för att vara ineffektiv och inte tillräckligt radikal. 2005 kom en utredning där den svenska jämställdhetspolitiken beskrevs som ambitiös men dåligt implementerad. Fokus har legat på flickor och kvinnor vilket implicerar att de är problemet (ibid.).

Katharina Tollin beskriver i sin doktorsavhandling *Sida vid sida. En studie i jämställdhetspolitikens genealogi 1971-2006* (2011) vilka jämställdhetspolitiska förslag som diskuterats i kammaren under perioden och skillnaderna mellan riksdagspartierna. Målet för hennes forskning har varit politiken i sig, inte om den lyckats (Tollin 2011:17).

Tollin har delat in det undersökta materialet i tre perioder: 1971-1980, 1981-1991 samt 1991-2006. Den första perioden var då jämställdhet blev ett eget politikområde och från 1975 ökade antalet motioner och interpellationer rubricerade med ”jämställdhet” explosionsartat. Tollin menar dock att jämställdhet är ett tomt tecken. Hon jämför det med demokrati, ett politiskt mål som samtliga vill nå men som alla fyller med olika betydelse. De borgerliga ansåg att jämställdhet borde vara en opolitisk fråga och att bra idéer inte skulle hänvisas till partier. Socialdemokraterna och Vänsterpartiet däremot ansåg inte att de var eniga över partigränserna. Jämställdhetslagen som tillkom under den här perioden är en av de mest debatterade i den svenska jämställdhetspolitiken och det tog många år innan den slogs fast (ibid:49–58).

Ett annat tecken som Tollin lyfter under den första perioden är attityder. När det lagstiftas kring jämställdhet finns det kritiker som menar att det inte går att lagstifta bort attityder. I debatten under den första perioden menade en moderat att attityder skapas i hemmet och att dit når inte politiken. Tollin menar att attityder fick ersätta tanken på att det är biologiskt kön som formar könsskillnader. Eftersom människors attityder började ses som orsak till problemen fick de som förespråkade lagstiftning anpassa sina argument och säga att attityder går att påverka genom lagstiftning (ibid:59ff).

Några folkpartister såg likheter mellan ras- och könsdiskriminering och ville se en lag mot könsdiskriminering, framförallt för skydd på arbetsmarknaden. Socialdemokraterna däremot ville inte ha en särslagstiftning utan ansåg att sådant skulle regleras i en allmän arbetsrätt. Moderaterna och senare även Centerpartiet stod på Folkpartiets sida. Vänsterpartiet var kritiskt mot lagen, främst för att den var könsneutral. De ville hellre se en lag som riktade sig endast till kvinnor. De trodde att en könsneutral lag skulle vara negativt för kvinnor. Lagen fick även kritik från Socialdemokraterna och Folkpartiet då de ansåg att den bara innehöll förbud och att det inte var nog. De vill lägga till framåtblickande, aktiva jämställdhetsåtgärder. Det fanns även tankar om att en lag som var för hård kunde riskera att framkalla negativa attityder mot jämställdhet. De borgerliga ville inte ha en politik som innebar tvång och kontroll (ibid:65ff).

Under perioden 1981-1991 började det talas allt mer om kvinnor och karriär och att kvinnor var underrepresenterade på ledande positioner. Det blev vanligare att lyfta kvinnoförtryck och makt istället för attityder i debatten. Under 1980-talet skedde inga större jämställdhetsreformer och Socialdemokraterna och Vänsterpartiet var kritiska till detta. Ord som ofta dök upp i debatten var ”tröghet”, ”motstånd” och ”hotande”. Den borgerliga majoriteten menade emellertid att jämställdhetsarbetet måste få ta tid och att det fortskred, även om det inte kom några nya reformer. När Socialdemokraterna återkom till makten fick de kritik från de borgerliga som menade att de uteslöts från jämställdhetsarbetet. De menade att alla borde få vara med då de hade ett gemensamt mål och att de skulle samarbeta över blockgränserna. Det socialistiska blocket var mer tveksamt till tanken om att alla kvinnor skulle ha ett gemensamt intresse (ibid:81ff).

Under perioden verkade det bli vedertaget att det fanns skillnader mellan kvinnors och mäns erfarenheter, kunskaper och ibland intressen. Från senare delen av 1980-talet beskrevs könsskillnaderna i en allt mer essentialistisk betydelse. Miljöpartiet nämnde ofta skillnader mellan kvinnor och män och hur det skulle bli fredligare och bättre för miljön om kvinnor fick mer plats. Partier från båda blocken menade att det var viktigt att ha kvinnliga förebilder som visade flickor att det går att arbeta med vad som helst. Folkpartiet och Centerpartiet lade fram flera motioner med förslag på hur andelen kvinnliga chefer skulle öka. Centerpartiet ville även förbättra villkoren för kvinnor i lägre positioner. Det sågs som en del i en större omorganiseringstanke – att ökad privatisering av offentlig sektor skulle lösa detta. Socialdemokraterna ville från början inte koncentrera sig på kvinnliga chefer utan hellre tala om en breddning av kvinnors arbetsmarknad. Även om Socialdemokraterna var kritiska till att fokusera på kvinnor i överordnade klasser övertog de mycket av den retorik som de borgerliga haft angående kvinnliga chefer. Kvinnor skulle få visa sin kompetens och få ta ansvar. Under perioden var även ekonomin ett vanligt argument för att hindra jämställdhetspolitiska förslag. Det sades även att män hade makten för att de hade tillgång till kapitalet. Detta hade de för att de befann sig på den privata arbetsmarknaden där de kunde sälja sin arbetskraft till den som gav bäst betalt. Tollin skriver att Socialdemokraterna beskrivs som rigida och förtryckande och att de ville ha monopol medan de borgerliga erbjöd valfrihet (ibid:91ff).

Under den sista beskrivna perioden (1991-2006) uppnåddes politiskt samförstånd i några viktiga frågor. Att detta skedde beskrivs ofta som en effekt av den tredje vågens kvinnorörelse och det massmediala gehör som Stödstrumporna fick. Stödstrumporna var ett feministiskt nätverk bestående av kvinnor på centrala samhällspositioner. Deras krav var ”halva makten –

hela lönen” och de sade att om inte de etablerade partierna tog tag i jämställdhetsfrågorna skulle de starta ett eget parti. Då de fick stort genomslag i massmedia lyftes frågorna om kvinnorepresentation och lika lön och lade även grunden till att mittenpartierna och Socialdemokraterna började enas om jämställdhetspolitiken (ibid:115ff).

Socialdemokraterna såg inte längre jämställdhet som en höger-vänsterfråga och de anslöt sig till de borgerligas krav på fler kvinnliga chefer. Moderaterna gick mer åt höger och framhävde vikten av individen. De ville inte grunda sin politik på kollektiv och ville därför inte nå samförstånd kring jämställdhetsarbetet. Tillsammans med Ny Demokrati var de emot Stödstrumpornas krav på ökad kvinnorepresentation då de inte ansåg att könsfördelning skulle genomföras med politik utan grundas på individers fria val. De övriga borgerliga partierna tog avstånd från detta och menade att det fanns könsmonster. De minskade även sin kritik mot den offentliga sektorn till skillnad från Moderaterna som fortfarande ville se en ökad privatisering (ibid:118f).

Det var under den här perioden som jämställdhetsintegrering introducerades i svensk politik och det fick ett brett stöd. Det uppstod emellertid problem med hur jämställdhetsintegreringen skulle appliceras, något som inledde en ny fas i jämställdhetspolitiken. Det lades allt mer vikt vid att söka efter kunskap, metoder och implementering. 1992 infördes individuell lönesättning för offentliganställda. De borgerliga partierna hävdade att detta var till gagn för kvinnor. De menade dock att för att kvinnor verkligen skulle kunna dra nytta av detta måste bland annat deras självförtroende öka. Vänsterpartiet ansåg att även om det var viktigt måste det från politikens håll komma signaler som gav kvinnorna det självförtroendet. I efterhand tycks det som att lönespridningen ökat av den individuella lönesättningen, något som kritiserats av Socialdemokraterna. Även de borgerliga mittenpartierna såg problematiken i detta. Centerpartiet och Folkpartiet menade emellertid inte att det var den individuella lönesättningen i sig som orsakat skillnaderna. De såg det snarare som en effekt av att den individuella lönebedömningen gett ökat plats för godtycke och att traditionella manliga värderingar styrde. Som lösning på detta diskuterades nya könsneutrala arbetsvärderingsmetoder, något som stöddes av mittenpartierna, Miljöpartiet och Vänsterpartiet. För att komma tillrätta med detta stärktes jämställdhetslagen i omgångar. Det fanns vissa skillnader i hur de ville reglera löneskillnader. De borgerliga föreslog att arbetsuppgifternas utförande skulle bedömas medan Socialdemokraterna och Vänsterpartiet ville att själva arbetsuppgiften skulle ligga till grund för lönen (ibid:120ff).

Annat som tog upp en stor del av den politiska debatten var sexualisering, våld och kvinnoförtryck. Trots att det fick stort utrymme kom inte något utav blocken med särskilt många konkreta förslag på åtgärder. Det blev allt vanligare att tala om könsmaktsordning, att kvinnor är underordnade män, och att detta måste brytas för att samhället ska bli jämställt. I valrörelsen 2002 hade jämställdhet blivit till en valfråga och alla partier utom Moderaterna började kalla sig feministiska. Det fanns dock skillnader i deras feminism vilket ledde till att det började uppstå sprickor mellan Socialdemokraterna och mittenpartierna. Eftersom den feministiska terminologin talade om under- och överordning och strukturer återkom ett maktperspektiv som förknippas med kollektiv och omfördelning (ibid:135ff).

Under 2000-talet handlade jämställdhetspolitiken allt mer om kvinnors makt i näringslivet. Då andelen kvinnor i börsstyrelser år 2002 var 6 % föreslog Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet kvotering i styrelserna på de företag som var börsnoterade. De borgerliga partierna var emot detta och de sade att det är på grund av att det hade varit socialdemokratiskt styre så länge som könsmaktsordningen skapats. De trodde att subventionerade hushållsnära tjänster skulle kunna förbättra kvinnors möjligheter att komma vidare i karriären (ibid:140f).

Tollin skriver att Socialdemokraterna och dess stödpartier ansåg att de inte grundade sig på partiideologiska ställningstaganden utan de stod för feminismen som grundas på kunskaper och insikter. Under 2000-talet blev mänskliga rättigheter vad Tullin kallar ett nav i debatten om diskriminering, detta i enlighet med internationella direktiv (ibid:144f).

När jämställdhetsintegrering infördes under 1990-talet beskrevs det som något nytt, trots att integrering eftersträvats sedan början av 1980-talet. Tollin beskriver även i sin avhandling hur framförallt de borgerliga förslagen vunnit gehör och hur könspolitik har ansetts kunna stå över klasspolitiken. Politiskt sett har jämställdhet blivit en juridisk fråga som rör individuella rättigheter, jämställdhetsintegrering eller kartläggning av löneskillnader. Politiken har även kommit att handla om att ta fram och sprida kunskap om könsmaktsordning och kvinnoförtryck (ibid:159ff).

4.5. Sammanfattning

Kapitlet har syftat till att ge en bild av hur forskningen kring mänskliga rättigheter och jämställdhet i Sverige sett ut. Vad gäller de mänskliga rättigheterna råder det ingen konsensus

rådande vilken roll de ska ha i politiken men det tycks ses som en utrikespolitisk fråga. När det vid millennieskiftet sades bli mer inriktat på inrikespolitiken verkade det ändå som att det var i syfte att påverka andra stater. Den jämställdhetspolitiska debatten har gått het när företrädare för olika partier sagt sin mening. De har dock ganska lika mål, olikheterna har snarare gällt hur de ska uppnås. Den största frågan har varit arbetsmarknaden. Då jämställdhetsdebatten haft fokus på kvinnor och flickor har det implicerat att de är problemet.

Genom att se närmare på mänskliga rättigheter och jämställdhet i den svenska politiken har jag kunnat ringa in två ämnen som har beröringspunkter med mitt syfte och frågeställningar. Tillsammans har de gett en bild av hur debatten kring frågor som har med kvinnors rättigheter sett ut. Min studie bygger vidare på detta och jag kommer i det avslutande kapitlet diskutera hur det jag sett i mitt arbete kan förstås i relation till den tidigare forskningen.

5. Bakgrund till resultatredovisning

I kapitlet redogörs för resultatet i valet till riksdagen 2010 samt hur arbetet i riksdagens kammare går till. Det förstnämnda görs för att ge läsaren en bild av hur stora de olika partierna var under den aktuella mandatperioden. Beskrivningen av kammarens arbete syftar till att ge en förtydligande inblick i hur kammarens verksamhet ser ut och att förklara några grundläggande begrepp.

5.1. Riksdagsvalet 2010

Dagen för val av riksdag 2010 var 19 september och valdeltagandet var 84,63 procent. När valresultatet var färdigställt stod det klart att Alliansen, bestående av Centerpartiet (6,56 %), Folkpartiet (7,06 %), Kristdemokraterna (5,60 %) och Moderaterna (30,06 %) tillsammans hade majoritet och således skulle hamna i regeringsposition. Deras mandat i riksdagen uppgick till 173 stycken. Vänsterblocket med Miljöpartiet (7,34 %), Socialdemokraterna (30,66 %) och Vänsterpartiet (5,60 %) fick 156 mandat. Nytt parti att ta plats i riksdagen var Sverigedemokraterna (5,70 %) som fick 20 mandat (Valmyndigheten 2010).

5.2. Kammaren

Kammaren är den sal där riksdagsledamöterna sammanträder. Även de möten som hålls där kallas för kammaren. Dessa möten leds av talmannen eller vice talman. Talmannen anmäler alla förslag som riksdagen ska ta beslut om till kammaren, vilket heter bordläggning. Detta görs för att ledamöterna ska ha tid att gå igenom förslagen innan beslut ska fattas. Om förslagen kommer från regeringen kallas de för propositioner och om de läggs fram av riksdagsledamöter heter de motioner. När förslaget bordlagts av talmannen remitteras, det vill säga skickas, det vidare till lämpligt utskott som går igenom det och lägger i ett betänkande fram ett förslag på hur riksdagen ska besluta i frågan. I kammaren debatteras betänkandet om ledamöterna inte är överens och beslut tas genom omröstning. Riksdagsledamöterna lägger inte all sin tid på kammarbetet. En stor del utförs inom partigrupper och i utskotten (Riksdagen 2015).

Utöver debatter som nämnts ovan är det även vanligt med interpellationsdebatter, det vill säga debatt med enskild minister, och frågestunder med regeringen. Större debatter som partiledardebatter eller debatter kring en enskild fråga förekommer. Kammaren är även plats

för informationsstunder, där till exempel statsministern berättar vad som skett på EU-toppmöten (ibid.).

Ledamöter och ministrar får tala fritt i kammaren, med undantag för opassande uttalanden eller personliga förolämpningar. Det går att se debatterna i realtid eller i efterhand via riksdagens webb-tv. Det är även möjligt att närvara i kammaren där det finns en åhörarläktare. Allt som sägs i kammaren skrivs ned av protokollsnotarier. I protokollen går även att läsa hur partier röstat. Protokollen finns tillgängliga dagen efter kammaren sammanträtt (ibid.).

6. Resultatredovisning och analys

I kapitlet redovisas och analyseras resultaten från studien. Kapitlet är indelat efter de olika större teman som jag utvunnit ur materialet. Dessa är Afghanistan, sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter samt Sverige som betydelsefull aktör. De teman som jag har valt att tilldela ett delkapitel är de som oftast står i fokus när kvinnors rättigheter debatteras. Varje delkapitel inleds med en övergripande beskrivning av temat, sedan följer en redogörelse för hur riksdagsledamöterna uttryckt sig om de personer eller ämnen de debatterar. Delkapitlen avslutas med en genomgång av hur debatten kan förstås idéanalytiskt med hjälp av indikatorerna beskrivna i kapitel 2.2.2. För att tydliggöra mina källhänvisningar återges såväl vilket protokoll materialet är hämtat ur, som vilket anförande eller replik det gäller.

Det råder stor skillnad i hur ofta olika politiker nämner kvinnors rättigheter, vilket kommer att märkas i hur ofta, eller hur sällan, representanter för de olika partierna förekommer i resultatredovisningen. Även om mitt arbete grundas i idéanalys tror jag att det kan vara på sin plats med några siffror för att på ett enkelt sätt överblicka materialet. I tabell 1 visas hur ofta ett visst parti nämner ”kvinnors rättigheter”. Siffrorna baseras på det jag sett i de riksdagsprotokoll som jag analyserat. Anledningen till att jag endast visar antal per parti och inte anger vilka ledmöter som sagt det är eftersom en riksdagsledamot får anses föra främst sitt partis talan och inte sin egen.

Tabell 2. Antal anföranden där ”kvinnors rättigheter” nämns, uppdelat efter partitillhörighet

Parti	Antal anförande där ”kvinnors rättigheter” nämns
Centerpartiet	3
Folkpartiet	23
Kristdemokraterna	14
Miljöpartiet	12
Moderaterna	39
Socialdemokraterna	31
Sverigedemokraterna	13
Vänsterpartiet	50

I tabellen syns det en tydlig skillnad mellan hur ofta eller hur sällan ledamöter från ett visst parti nämner kvinnors rättigheter. Vänsterpartiet säger det i femtio anföranden medan Centerpartiet endast gör det i tre. Näst flest gånger tar Moderaterna upp det, trettionio gånger. Ganska nära detta ligger Socialdemokraterna med sina 31 gånger. Folkpartiet tar upp det tjugotre gånger. Kristdemokraterna, Sverigedemokraterna och Miljöpartiet ligger alla nära varandra i hur ofta de nämner det med sina 14, 13 respektive 12 anföranden. Det finns således ingen tydlig skillnad mellan höger- och vänsterblocken i hur ofta eller hur sällan KR nämns.

6.1. Afghanistan

Under mandatperioden 2010-2014 var kriget i Afghanistan aktuellt, vilket går att förstå av det utrymme frågan får i kammaren. Debatten handlade om hur nuläget såg ut och hur de fortsatta insatserna skulle utformas. Även om kvinnors rättigheter är viktiga för samtliga riksdagsledamöter som nämns nedan finns det fler områden som de tar upp i debatten kring kriget i Afghanistan. De övriga tar jag emellertid inte upp då de inte är relevanta för denna studie.

Mandatperioden har inte pågått länge när Sveriges inblandning i kriget i Afghanistan tas upp första gången. Lars Ohly (V) är kritisk till kriget som han anser är misslyckat. Han menar att det är flera internationellt som anser samma sak. Han säger att det har angetts många olika argument för kriget och att kampen för kvinnors rättigheter är en av dem (2010/11:9, anf. 18). När kvinnors rättigheter här tas upp av Ohly är det tydligt att han menar att de endast använts som ett tomt argument för att rättfärdiga kriget.

När Sveriges fortsatta medverkan i den internationella säkerhetsstyrkan i Afghanistan (ISAF) som letts av Nato ska debatteras ställer sig Hans Linde (V) frågande till vad de hittills uppnått. Han menar att de misslyckats med allt de tagit dig för, däribland att säkra kvinnors rättigheter. Vidare säger Linde att eftersom ISAF inte klarat av sitt uppdrag lever afghanerna i en vardag där bland annat deras mänskliga rättigheter kränks. Han säger att det ”det är hög tid att vi i denna kammare tar intryck av det totala misslyckandet på marken i Afghanistan” (2010/11:35, anf. 2). Senare i debatten går han vidare och talar om hur det i en rapport från Human Rights Watch går att läsa att kvinnors rättigheter i Afghanistan under de senaste åren har försvagats och att många kvinnor dör i samband med graviditet. Linde säger att dessa kvinnor inte har något framtidshopp alls och att de ”är offer för omvärldens svek”. Han kritiserar Kerstin Lundgren (C) för att trots detta inte vilja förändra sin politik (2010/11:35, anf. 20).

I samma debatt nämner Peter Rådberg (MP) att han anser att det borde satsas mer pengar på civila insatser och mindre på militära för att på så vis uppnå fred. Han tycker att rättsväsendet, polisen och armén måste byggas upp för att skapa långsiktig säkerhet. Rådberg tillägger att ”kvinnors och flickors mänskliga rättigheter måste respekteras” och att samhället urholkas av korruption och rättslöshet (2010/11:35, anf. 9).

Mikael Oscarsson (KD) berättar att det 2010 läggs en halv miljard på långsiktigt biståndsarbete. Pengarna går bland annat till FN:s kvinnofond och används till att ”bekämpa könsrelaterat våld och skapa ekonomiska möjligheter för kvinnor” för att på så vis förbättra kvinnors rättigheter i Afghanistan (2010/11:35, anf. 24). Oscarsson menar att tillsammans med de övriga biståndsinsatser han tagit upp visar det att Sverige har civila insatser och inte bara militära. Vidare säger han att båda behövs eftersom ingen hjälporganisation skulle vilja vara i Afghanistan om det inte fanns utländska soldater där (ibid.).

Något år senare har debatten och politiken kring insatserna i Afghanistan till viss del förändrats. När internationellt bistånd debatteras berättar Christian Holm (M) om hur ISAF-styrkan lämnar över mer ansvar till de inhemska styrkorna och att den svenska insatsen blir allt mer civil. Holm menar att i detta skifte är det viktigt att Sverige stöttar afghanerna och deras gräsrotsrörelser. Han syftar då framförallt på kvinnors och flickors ställning och rättigheter (2012/13:37, anf. 150).

Det Holm säger visar att kvinnors rättigheter i Afghanistan fortfarande anses vara viktigt men att det stöd Sverige ger kommer att vara i en annan, mer civil, form än tidigare. Här tycks det som att regeringens politik förändrats till att bli allt mer som den vänsterblocket tidigare förespråkade men fortsatt debatt ska visa att det fortfarande fanns olika uppfattning om de svenska insatsernas värde. I den debatt kring Afghanistan som följer blir det allt tydligare fokus på kvinnors rättigheter.

Hans Linde fortsätter vara kritisk till den militära insats som varit och menar att det är det civila biståndet som gjort att allt fler flickor kunnat gå i skola och att allt fler kvinnor fått tillgång till mödravård. Han menar att ”vi som är feminister” vet att det inte är med hjälp av vapen som kvinnors rättigheter garanteras (2012/13:46, anf. 156). Han tar upp en rapport som Kvinna till Kvinna, Operation 1325 och Svenska Afghanistankommittén gjort vilken berör det svenska jämställdhetsarbetet Afghanistan. Där står det att de afghanska kvinnornas situation har förändrats mycket lite, trots att Sverige och det internationella samfundet har lovat att skydda dem. Enligt rapporten har de framsteg som tidigare gjorts kullkastats. Linde, och

Vänsterpartiet, anser att Sverige måste förnya sin politik med tydligare fokus på kvinnors rättigheter och att det ska tas fram en handlingsplan för hur FN-resolution 1325¹ ska kunna implementeras i Afghanistan. Detta i enlighet med de rekommendationer som Linde läst i rapporten (ibid.). Han tycker även att det är ett svek att det hänt så lite för de afghanska kvinnornas rättigheter och att det enligt rapporten under flera år gått bakåt i dessa frågor (2012/13:46, anf. 172).

Urban Ahlin (S) håller med Linde om att arbetet i Afghanistan inte är slut och uppskattar att han tagit upp rapporten. Ahlin är orolig för vad som kommer att hända med kvinnors rättigheter när utländska styrkor åker därifrån. Han menar att samhället är konservativt och att de inte vill stärka kvinnors rättigheter. Han vill dock inte att Sverige ska ha kvar militär i landet men är öppen för att ha andra insatser där, beroende på vad afghanerna efterfrågar. (2012/13:46, anf. 157).

Cecilia Widegren (M) svarar kort att situationen i Afghanistan kommer att fortsätta diskuteras och att det är viktigt att det görs framsteg för bland annat kvinnors rättigheter (2012/13:46, anf. 158). Linde rekommenderar då Widegren att hon ska läsa den tidigare nämnda rapporten där det står att Sveriges militära insatser inte lett till några hållbara resultat för kvinnorna (2012/13:46, anf. 159). Senare säger Gunilla Carlsson (M) att de lägger extra vikt vid flickor och kvinnors rättigheter och att ”Sverige har varit en av de starkaste rösterna” för detta men att det tyvärr ännu finns stora utmaningar i den frågan (2012/13:46, anf. 175). Hon anser att biståndet måste ses över en längre tidsperiod och vad som kommer att skänkas framöver. Tillsammans med Socialdemokraterna och Miljöpartiet har de tagit fram Five E’s, vilka står för Employment, Education, Empowerment, Enterprise och Economic Integration. Dessa är en del av en samarbetsstrategi som ska utarbetas för perioden 2015-2024 (ibid.). Linde fortsätter att fråga Widegren om de rekommendationer som nämns i rapporten (2012/13:46, anf. 180). Hon svarar då med att ta upp de tidigare nämnda Five E’s (2012/13:46, anf. 181).

Bodil Ceballos (MP) berättar att även om ingen sagt rent ut till henne att de vill ha kvar utländska trupper ”finns det en självklar oro över vad som kommer att hända när de försvinner” och säger att det är främst kvinnor som är bekymrade (2012/13:46, anf. 163). Det sker en ökning av kränkningar av kvinnors rättigheter och att det ofta är närpoliserna som gör

¹ Resolution 1325 om kvinnor, fred och säkerhet antogs av FN:s säkerhetsråd 2000. I resolutionen framhålls vikten av att kvinnor är delaktiga ibland annat i rådslag för att förebygga och lösa konflikter, i fredsförhandlingar och i återuppbyggnaden efter konflikter. Förutom att uppmana till ökat kvinnligt deltagande uppmanar 1325 även till ett jämställdhetsperspektiv i alla FN:s freds- och säkerhetsinsatser. Vidare uppmanas alla berörda parter att skydda kvinnor från sexuellt våld i väpnade konflikter (OSAGI).

det. Ceballos menar att de är dåligt utbildade och att det således inte är konstigt att de gör så. Hon vill att det ska införas lämplighetstest för den typen av arbete för att kvinnor ska kunna lita på dem och sålunda våga anmäla våldtäkter och andra brott (ibid.). Hennes partikamrat Peter Rådberg anser att när de hjälper till och bygger upp Afghanistan måste kvinnors och barns rättigheter måste stå i centrum och han säger att FN-resolutionen 1325 är viktig för kvinnors rättigheter. Han tycker att det internationella samfundet måste bli bättre på att stödja landets utveckling men att det är afghanerna själva som ska utveckla det (2012/13:46, anf. 185).

Désirée Pethrus (KD) anser det vara viktigt att fokusera på kvinnors rättigheter och att deras beslutsmöjlighet angående Afghanistans framtid ska utvecklas. Hon menar att de behövs för att landet ska ha en hållbar utveckling. Då det finns ett stort motstånd där mot kvinnors rättigheter ska Sverige ställa klara krav på reformer och hur biståndet ska användas. Hon tycker att det är bra om alla aktörer inom bistånd har samma målsättning (2012/13:46, anf. 186).

Carin Runeson (S) talar om hur vissa källor påstår att Afghanistan är ett av de farligaste länderna för kvinnor. Hon beklagar att det är alltför många kvinnor av dem som engagerar sig i politik som dödas. Runeson vill att Sverige tar tydligt avstånd från det, speciellt då det är det land som får mest bistånd. Hon vill att framförallt regeringen, utrikesministern och biståndsministern är tydliga med ”vår uppfattning när det gäller kvinnors och flickors rättigheter” (2012/13:64, anf. 79).

Runeson tar senare upp den rapport som bland annat organisationerna Kvinna till Kvinna och Svenska Afghanistankommittén skrivit året tidigare (som Linde då talade om). Där står att Sverige måste revidera sin handlingsplan för FN:s resolution 1325 angående insatsen i Afghanistan. Det finns ingen ”genomgripande analys av den mycket speciella kontext för kvinnors rättigheter som Afghanistan utgör” (2013/14:11, anf. 136). Runeson anser att Sverige måste anstränga sig mer internationellt, diplomatiskt och politiskt när det kommer till att få fler kvinnor på olika nivåer i beslutsfattande. Hon vill även att kvinnor alltid ska vara med i fredsförhandlingar och på internationella konferenser som behandlar Afghanistans framtid. Hon menar att det är en fråga om mänskliga rättigheter (ibid.). Precis som tidigare debattörer används rapporten för att ge tyngd åt argumenten. Eftersom Runeson säger att Sverige måste anstränga sig visar hon att hon anser att det tas för lättvindigt på kvinnors rättigheter i Afghanistan idag.

6.1.1. Analys av Afghanistan-debatten

Det första indikatorparet rör huruvida kvinnors rättigheter ses som ett mål i sig eller ett medel. Mitt främsta syfte var att använda indikatorerna för att analysera riksdagsledamöternas egna ståndpunkter men det går att se att de själv använder dem för att analysera andras argument. Jag påstår dock inte att de gör detta utifrån Miller och Hagans teori, utan att det snarare är ett debattekniskt knep för att slå ner på motståndarsidan. Anförandet jag syftar på är det där Ohly (V) säger att kampen för kvinnors rättigheter använts som ett argument av andra för att rättfärdiga kriget i Afghanistan (2010/11:9, anf. 18). Han menar således att kvinnors rättigheter är ett medel för att försvara de militära insatser som gjorts i landet.

Ohlys kritik till trots, det finns riksdagsledamöter som ser kvinnors rättigheter som ett mål och inte ett medel. Oscarsson (KD) berättar om hur olika åtgärder vidtas för att förbättra KR (2010/11:35, anf. 24). Även Widegren (M) ser KR som ett mål, dock ett bland många (2012/13:46, anf. 158). En annan moderat som tillhör denna grupp är Carlsson som talar om Five E's som ska säkerställa KR (2012/13:46, anf. 175). Tilläggas bör att hon nämner att dessa tagits upp med Socialdemokraterna och Miljöpartiet och att de då bör kunna anses tillhöra samma grupp. Pethrus (KD) framställer KR som ett medel att nå andra mål då hon fokuserar på KR för att Afghanistan ska ha en hållbar utveckling (2012/13:46, anf. 186).

Vad gäller det andra paret indikatorer – huruvida riksdagsledamöterna refererar till CEDAW och/eller lagstiftning eller om de refererar till egen ideologi är det mer otydligt. Den enda som uttryckligen refererar till en ideologi är Linde (V) som i ett anförande talar om ”vi som är feminister” (2012/13:46, anf. 156). I övrigt refererar riksdagsledamöterna aldrig uttryckligen till vare sig det ena eller andra. Ett anförande som trots det skulle kunna passa in är när Runeson (S) vill att regeringen, utrikesministern och biståndsministern ska vara tydliga med ”vår uppfattning när det gäller kvinnors och flickors rättigheter” (2012/13:64, anf. 79). Eftersom det vid tillfället är högerregering kan det inte vara socialdemokraternas ideologi hon syftar på utan snarare Sveriges. Vad den svenska ideologin innebär är inte helt klart men Runeson måste mena att det finns någon sorts gemensam ideologi, annars skulle hon inte tala om ”vår uppfattning”.

Även om riksdagsledamöterna talar om kvinnors rättigheter refererar de som sagt inte uttryckligen till CEDAW eller lagstiftning. Däremot nämner såväl Linde (2012/13:46, anf. 156) som Rådberg (MP) (2012/13:46, anf. 185) FN-resolution 1325 som har koppling till CEDAW. Runeson (S) tar upp en rapport där det står att Sverige måste revidera sin

handlingsplan för FN:s resolution 1325 angående insatsen i Afghanistan 2013/14:11, anf. 136). Genom att referera till 1325 ges samma tyngd till argumenten som en referens till CEDAW eller lagstiftning skulle ha gjort, vilket gör att jag anser att dessa anföranden hör hemma under denna indikator.

Något som är gemensamt för samtliga riksdagsledamöter är de anser att Sverige bör involvera sig i ett annat land – Afghanistan. Det råder dock oenighet kring hur insatserna bör se ut och då främst kring hur stor andel som ska vara militär och hur stor andel som ska vara civil. Det är främst företrädare för vänsterblocket som menar att den civila insatsen ska öka medan riksdagsledamöterna på högersidan är mer tillfreds med den rådande uppdelningen.

Genomgående får det sägas vara afghanska kvinnor som framställs som offer. Det beror på att det i debatten talas om hur kvinnors rättigheter som kränks och således är de offren. Riksdagsledamöterna uttrycker det emellertid med olika tydlighet. Den enda som explicit säger att de är offer (och då för ”omvärldens svek”) är Linde (V) (2010/11:35, anf. 20). Han återkommer även i senare debatter till deras utsatthet (2012/13:46, anf. 172). Ceballos (MP) menar att kvinnor får utstå kränkningar från närpoliserna (2012/13:46, anf. 163), något som gör dem till offer. Oscarsson (KD) talar om satsningar på att ”bekämpa könsrelaterat våld och skapa ekonomiska möjligheter för kvinnor”, något som implicerar kvinnor som offer (2010/11:35, anf. 24). Förutom dessa exempel förekommer det även att det afghanska folket i helhet ses som offer.

Vad gäller indikatorn kring tydliga förövare ger den färre utslag. Den enda gång det är riktigt tydligt är när Ceballos (MP) säger att närpoliserna i Afghanistan kränker KR. Hon menar att detta beror på deras dåliga utbildning (2012/13:46, anf. 163). Desto vanligare är att riksdagsledamöterna i sina anföranden anger något mer otydliga förövare, eller inga alls. ”Förövare” är dock kanske inte rätt ord utan det handlar snarare om grupper som inte tar det ansvar som ledamöten anser att de bör göra. Detta förekommer ofta hos Linde (2010/11:35, anf. 2 & 20; 2012/13:46, anf. 156 & 172) men även hos Ahlin (S) (2012/13:46, anf. 157).

I debatten kring kriget i Afghanistan finns det ingen som menar att det är ett hot mot vare sig Sverige eller väst, det finns inga anföranden som gör gällande att det skulle vara problem för någon annan än afghaner i allmänhet och de afghanska kvinnorna i synnerhet.

Sammanfattningsvis går det att se en tydlig skillnad mellan företrädare för de två blocken där vänsterblocket anser att det måste till stora förändringar i insatserna medan högerblocket är

mer nöjda med hur det är idag. Även de senare ser problem med dagens situation i landet men anser dels att militära insatser är en förutsättning för civila och att det tar tid innan större förändringar kan ske. Det är tydligt att de till viss del har olika bild av hur verkligheten ser ut. Deras skilda uppfattningar kan till viss del förklaras av att de kommer från olika partier med olika ideologier. Att just högersidan är mer nöjd och vänsterblocket missnöjt kan kanske främst förklaras med att de partier som sitter i regeringsposition bör vara mer positiv till de insatser som görs eftersom de hålls ansvariga för dem medan oppositionspartiernas roll är att ifrågasätta.

6.2. Sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter

Ämnen som debatterades flitigt under mandatperioden var frågor kring sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR). Till skillnad från många andra teman rörde dessa frågor såväl inrikes- som utrikespolitik. Det fanns dock vissa skillnader. När debatten rörde svenska förhållanden var det främst om samvetsfrihet, det vill säga huruvida sjukvårdspersonal ska ha rätt att vägra utföra aborter. Diskussionen kring SRHR utomlands var bredare. Det handlade om mödradödlighet, kvinnors rätt till sin egen kropp och abortlagsstiftning.

6.2.1. SRHR inrikes

I en riksdagsdebatt om fri- och rättigheter lyfts frågan om samvetsfrihet. Mia Sydow Mölleby (V) anser att det är svårt att väga kvinnans rätt till sin kropp mot samvetsfrihet. Hon konstaterar att de flesta medlemsstaterna i Europarådet och ett stort antal länder i Europa ser på detta på ett annat sätt än vad Sveriges riksdag gjort. Sydow Mölleby säger att Sverige har sett kvinnans rätt till sin kropp som en mänsklig rättighet och ställer detta mot andra, icke namngivna, länder som inte ser kvinnor som människor och inte erkänner deras rätt till mänskliga rättigheter. Hon tycker att ”det är rimligt att det här landar i att vi inte ska gå vidare i det här” (d.v.s. inte införa samvetsfrihet) och fortsätter med att hon inte vill att kvinnor ska riskera att mötas av vårdpersonal som inte kommer att genomföra det som kvinnan kommit för att göra. Sydow Mölleby undrar även om de som önskar införa samvetsfrihet vill ha det inom fler yrken. Hon avslutar med att ställa en fråga till Sverigedemokraternas Julia Kronlid huruvida de vill ”utvidga det här eller gäller det just kvinnors rätt till sin egen kropp?” (2011/12:95, anf. 27). Denna fråga bör inte förstås som en

uppriktig undran om Sverigedemokraterna vill att människor inom andra yrken ska kunna åberopa samvetsfrihet, utan snarare ett sätt att underförstått säga att de är emot kvinnors rätt till sina kroppar.

Julia Kronlid (SD) svarar på detta genom att säga att hon fått flera kraftfulla reaktioner från orolig vårdpersonal som undrar om de kan åberopa samvetsfrihet. Kronlid tycker att det är ”beklagligt” att Sydow Mölleby inte kan beakta både vårdpersonalens och kvinnans rättigheter. Hon tycker att Sydow Mölleby ska tänka på varför hon tror att mycket vårdpersonal kommer att neka till att utföra aborter. Kronlid menar att det är de sena aborterna som vårdpersonalen tycker är jobbiga och att det därför kan vara på sin plats att diskutera ”de etiska frågor och dilemman som finns i den abortlagstiftning vi har” (2011/12:95, anf. 30).

6.2.2. SRHR utrikes

I debatt kring biståndsbudgeten talar Hans Linde (V) om hur en av de viktigaste delarna för att bekämpa fattigdom är att stärka kvinnors rättigheter. Linde berättar att år 2008 dog 360 000 kvinnor i samband med graviditet och att 99 procent av dessa levde i utvecklingsländer. Med detta vill han ha sagt att ”vi kommer självklart aldrig att lyckas bekämpa fattigdomen så länge kvinnor förvägras rätten till sin egen kropp och sin egen sexualitet”. Linde menar att ansvaret vilar tungt på Sverige och han vill därför öronmärka minst 10 procent av biståndsbudgeten till SRHR (2010/11:33, anf. 113; se även 2012/13:37, anf. 149; 2012/13:105, anf. 14; 2013/14:70, anf. 6).

När Gunilla Carlsson (M) debatterar kring utvecklingspolitik med fokus på mödradödlighet och abort säger hon att även om hälsosystemen är viktiga krävs det arbete med värderingar för att visa att kvinnor inte ska få nekas dessa rättigheter. Hon menar att det ”finns en ekonomisk rationalitet för många av världens mäktiga män” och att de måste börja se kvinnor som likvärdiga medborgare och ge dem deras rättigheter (2010/11:59, anf. 43).

Linde återkommer till SRHR när Europarådet debatteras. Han menar att det skett bakslag för kvinnors rättigheter i Europa då Europarådet beslutat om en resolution som ger såväl enskilda vårdanställda som hela sjukhus rätt att vägra utföra aborter. Linde anser att detta är ”ett skrämmande sätt” att än mer försvaga kvinnors rätt till sina kroppar (2010/11:100, anf. 38). Resolutionen är visserligen inte juridiskt bindande men han vill att Sverige tar tydligt avstånd

från den och anser att det är avgörande att så görs. Han berättar om att det enligt uppgift utförs 800 000 illegala aborter per år i Europa och säger att samtliga dessa är fall då kvinnors grundläggande rättigheter kränks ”och det på vår egen kontinent” (ibid.).

Carin Runeson (S) inleder i en debatt om mänskliga rättigheter i svensk utrikespolitik. Hon uppmanar den borgerliga regeringen att ta SRHR och kvinnors rättigheter på allvar och att utrikesministern bör lyfta dessa frågor mer i internationella sammanhang. Runeson menar att det är oundvikligt att ta upp abort när det kommer till kvinnors rättigheter. Hon jämför den svenska fria aborten, som hon tycker är bra, med det totala abortförbudet i Nicaragua, något hon kallar ett ”avskräckande” exempel (2010/11:112, anf. 138). Julia Kronlid (SD) säger att Sverigedemokraterna, precis som andra partier, anser att det finns flera viktiga ämnen inom SRHR och nämner då bland annat förbättringar inom sjukvård för att minska mödradödlighet, att arbeta mot könsstymning och att informera om preventivmedel för att uppnå bra familjeplanering och att minska spridningen av hiv/aids. Hon menar dock att det finns en viktig skillnad mellan SD och övriga partier och det är i hur de vill påverka andra länders arbete med SRHR och då framförallt när det gäller abort. Kronlid säger att eftersom rätten till abort inte är en av de grundläggande mänskliga rättigheterna ”måste Sverige ha en mer ödmjuk inställning och inte ställa orimliga krav på att andra länder måste acceptera svenska värderingar, exempelvis i utbyte mot bistånd” (2010/11:112, anf. 140). Hon menar att frågan om rätten till abort är mer komplex än vad övriga partier medger och att den måste vägas mot till exempel rätten till liv för fostret (ibid.). På detta svarar Runeson att det enligt Socialdemokraterna är viktigare med kvinnans rätt till sin kropp (2010/11:112, anf. 141).

Senare i samma debatt talar Linde om hur nyckeln till att minska antalet kvinnor som dör i samband med graviditet är att erkänna att kvinnors rättigheter är mänskliga rättigheter. Till detta tillkommer att alla ska ha rätt till den egna kroppen, sexualiteten och reproduktionen. Han ställer sig frågande till vilka kulturella skillnader det är som Sverigedemokraterna vill att Sverige ska respektera. Linde tar som exempel bland annat det nicaraguanska abortförbudet som inte tillåter abort även om mamman riskerar att dö. Han avslutar med att säga att han ”som vänsterpartist” anser att Sverige ska kämpa för alla mänskliga rättigheter, oberoende av med vilka skäl de begränsas (2010/11:112, anf. 145).

Frågan om rätten till abort i Latinamerika och resten av världen återkommer i senare debatter med samma eller snarlika argument som ovan. Något som emellertid tillkommer är att även Kristdemokraterna framhåller abortlagar som en nationell fråga. Det finns dock skillnader

jämfört med det Sverigedemokraterna tidigare sagt. Désirée Pethrus (KD) säger att Kristdemokraterna anser att de kvinnor som riskerar sin hälsa om de inte får tillgång till abort är mycket utsatta. Vidare att det kan drabba fattiga kvinnor ännu hårdare om de måste betala för aborten. Pethrus säger att ”vi måste därför ta vårt ansvar att ha en abortpolitik som är human och som ser till både kvinnan och barnet” (2011/12:99, anf. 52). Hon vill se en utveckling av det förebyggande arbetet, bland annat för att skydda flickor mot oönskade graviditeter. Pethrus anser att ”detta är oerhört viktigt för att se till att lyfta fram dessa flickors och kvinnors rättigheter” (ibid.). När Pethrus säger att abortlagar är en nationell fråga är det inte säkert om det är ett konstaterande av sakernas tillstånd idag eller om det är så hon tycker att det borde vara. Detta står inte nödvändigtvis i motsats till varandra. Oavsett vilket är det skillnad mot Sverigedemokraternas retorik, eftersom Pethrus talar om att det finns ett ansvar som måste tas för en ”human abortpolitik”. Trots att abortlagar stiftas nationellt ska Sverige försöka påverka.

I en senare utrikespolitisk debatt säger Ulrika Karlsson (M) att det varje minut skadas allvarligt eller dör en barnafödande kvinna. Hon menar att detta beror på att det inte finns tillräckligt med utbildad personal. Karlsson fortsätter med att säga att många tusen liv hade kunnat räddas om det fanns tillgång till preventivmedel och säkra aborter. Hon anser att kvinnors grundläggande rättigheter begränsas med hjälp av religion, tradition och kultur, av ”unkna attityder gentemot kvinnors kroppar”. Sverige är enligt henne en betydelsefull aktör i frågan kring minskad mödradödlighet (2012/13:64, anf. 95).

Gustav Blix (M) framhåller att Moderaterna utan tvivel står bakom kvinnors rätt till lagliga och säkra aborter. Han berättar att det varit en prioriterad fråga för regeringen att med hjälp av biståndspolitiken öka kvinnors rättigheter internationellt gällande detta. Han fortsätter med att säga att vad gäller Europa har diskussionen kring abort har kommit olika långt i olika länder och att frågan ska fortsätta drivas. Blix är för en öppen debatt där Sverige engagerar sig i andra länder men månar samtidigt om andra staters suveränitet (2012/13:101, anf. 140). Här tycks Blix argumentera för att det är acceptabelt att ställa krav på politiken i de länder som Sverige ger bistånd till, medan europeiska länder ska slippa sådan inblandning.

Lars Ohly (V) vill se ett starkare skydd för aborträtten. Han understryker att kvinnors rättigheter är mänskliga rättigheter men anser att det inte är något alla EU:s medlemsländer vet. Ohly vill inte att EU ska ha överstatliga lösningar men att EU måste arbeta för att alla medlemsstater respekterar kvinnors rättigheter. Han vill att det inte ska vara möjligt att kunna

inskränka aborträtten eller att ”kunna ifrågasätta kvinnors rätt till liv och till makt över sina liv, som sker i en del EU-länder” (2013/14:65, anf. 7; se även 2013/14:110, anf. 4). Således värnar även Ohly om staters självbestämmanderätt men anser att rätten till abort är såpass grundläggande att den inte borde kunna gå att förhandlas bort.

Bodil Ceballos (MP) understryker att Sverige inte bara bör arbeta för kvinnors rättigheter utanför Sveriges och EU:s gränser utan även innanför och tar som exempel förslag som lagts i Spanien om inskränkningar i aborträtten (2013/14:102, anf. 79). Detta skiljer sig i viss mån från det Blix sa i sitt anförande ovan då Ceballos tycks vilja att Sverige lägger samma fokus på aborträtten i hela världen.

Kerstin Lundgren (C) undrar hur Sverigedemokraterna ställer sig till Sveriges stöd till SRHR i utvecklingsländer. Anledningen är att de talat om hur viktigt vatten och sanitet är för kvinnors möjligheter i dessa länder. Lundgren menar att för att kunna ha lika möjligheter oavsett kön måste kvinnor ha rätt till sina egna kroppar (2013/14:11, anf. 118). Även om hon debatterar för sin egen åsikt får detta anförande snarare ses som ett sätt att kritisera Sverigedemokraterna då Lundgren menar att såväl vatten och sanitet som kvinnans rätt till sin egen kropp är nödvändigt för kvinnors möjligheter i utvecklingsländer och inte endast det förstnämnda.

Det är inte alla gånger som SRHR debatteras när det tas upp i kammaren. Ulrika Karlsson (M) berättar om hur hon i den interparlamentariska unionen² förhandlat för att få igenom en resolution angående kvinnors och barns hälsa och lyckats. Varje parlamentariker ska efter resolutionens antagande verka mot könsstympling och barnäktenskap. Vidare fick de igenom preventivmedel, rätten till sexualundervisning och att det ska finnas fler barnmorskor. Karlsson säger att Sverige var ensamt om att driva rätten till abort och eftervård men att det gick igenom. Hon säger att ”vi lyckades få igenom att det handlar om mänskliga rättigheter” och att det går att se förändringar runt om i världen. Karlsson ger Uruguay som exempel, de ska avkriminalisera abort (2012/13:20, anf. 33).

² Interparlamentariska unionen, IPU, är en världsomfattande organisation där självständiga staters parlament kan ingå. 2014 var 167 nationella parlament medlemmar. IPU:s uppgifter är bland annat att bidra till personliga kontakter mellan samtliga länders parlamentsledamöter och att hjälpa parlament att bli demokratiska och välfungerande. IPU arbetar även med bistånd, där mänskliga rättigheter och jämställdhet är några av områdena. IPU har observatörsstatus i FN. De förslag och resolutioner IPU antar är inte bindande för medlemsländerna (Riksdagen 2014b).

6.2.3. Analys av SRHR-debatten

I debatten om SRHR syns att i vissa anföranden framställs kvinnors rättigheter som mål och i andra som medel. När SRHR inrikes tas upp blir det tydligt att Sydow Mölleby (V) ser negativt på samvetsfrihet. Att inte tillåta samvetsfrihet i Sverige blir ett sätt att uppfylla KR (2011/12:95, anf. 27). Trots att Kronlid (SD) är av motsatt åsikt kan även hon sägas ha KR som mål. Skillnaden är dock att hon samtidigt lyfter vårdpersonalens rättigheter och problematiserar kring krocken som kan uppstå mellan olika rättigheter (2011/12:95, anf. 30).

Vad gäller SRHR utomlands ser Carlsson (M) KR som ett mål som nås genom att arbeta med värderingar (2010/11:59, anf. 43). Även Runeson (S) anser KR vara ett mål, och att för att nå dit är det oundvikligt att ta upp aborträtten (2010/11:112, anf. 138). För Blix (M) är det med hjälp av biståndspolitiken som kvinnor ska kunna få sina rättigheter tillgodosedda (2012/13:101, anf. 140). Även Ohly (V) och Ceballos (MP) ser KR som ett mål, snarare än ett medel (2013/14:65, anf. 7; 2013/14:102, anf. 79).

Linde (V) vill utrota fattigdom och menar att för att kunna göra detta måste KR stärkas, vilket betyder att det här ses som ett medel (2010/11:33). I senare debatt beskriver han hur erkännandet KR som mänskliga rättigheter är ett medel som kan användas för att minska antalet kvinnor som dör i samband med graviditet (2010/11:112, anf. 145). En annan riksdagsledamot som framställer KR som medel är Karlsson (M) när hon berättar hur den svenska delegationen förbättrat för kvinnor genom att använda ett rättighetspråk (2012/13:20, anf. 33).

I debatten är det endast Kronlid (SD) som refererar till lagstiftning och då gäller det den som rör abort (2011/12:95, anf. 30). Den används emellertid inte för att ge tyngd till den egna argumentationen utan hon vill diskutera det som hon menar är ”etiska frågor och dilemman” i abortlagstiftningen. I övrigt är det ingen som talar om lagstiftning eller kvinnokonventionen specifikt även om alla talar givetvis om kvinnors rättigheter. De som nämner det egna partiet och således refererar till en ideologi är Kronlid (SD), Runeson (S), Linde (V), och Blix (M) (2010/11:112, anf. 140,141, 145; 2012/13:101, anf. 140).

Vad gäller indikatorerna rörande om Sverige bör involvera sig i ett annat land eller inte är de flesta riksdagsledamöter överens om att staten ska engagera sig även om det finns skillnader i hur mycket och i vilka frågor detta gäller. Linde (V) anser inte bara att Sverige bör involvera sig, han menar till och med att Sverige har ett tungt ansvar (2010/11:33, anf. 113). På liknande vis talar Karlsson (M) om hur Sverige är en betydelsefull aktör när det kommer till

frågan om minskad barnadödlighet (2012/13:64, anf. 95) vilket antyder att hon anser att Sverige ska involvera sig utomlands. Linde återkommer i senare debatter om att Sverige ska arbeta för KR utomlands (se ex. 2010/11:112, anf. 145). Även Lundgren (C) kan anses tycka att Sverige ska involvera sig i KR i andra länder (2013/14:11, anf. 118). Carlsson (M) anser att Sverige bör ägna sig åt värderingsarbete i andra länder (2010/11:59, anf. 43) och Ceballos framhåller vikten av att arbeta för KR såväl inom som utom EU:s gränser (2013/14:102, anf. 79). Karlsson (M) talar om hur Sverige påverkar andra länder genom interparlamentariska unionen (2012/13:20, anf. 33).

Något mer försiktig är Pethrus (KD) som visserligen anser att Sverige ska ta ansvar för en human abortpolitik utomlands men samtidigt framhåller att abortlagar är en nationell fråga (2011/12:99, anf. 52). På likande vis talar Blix (M) om hur staten ska engagera sig i andra länder men att deras suveränitet är viktig. Det tycks vara så att det är främst de länder som Sverige ger bistånd till som ska påverkas (2012/13:101, anf. 140).

Den som kraftigast motsätter sig svensk inblandning i andra länder är Kronlid (SD). Hon talar då främst om abortfrågan men i viss mån även om SRHR i stort. Hon anser att när det kommer till frågor som inte är grundläggande mänskliga rättigheter (här: abort) kan inte Sverige tvinga andra länder till svenska värderingar (2010/11:112, anf. 140).

Trots att hon inte säger det rätt ut visar Sydow Möllebys (V) anförande att hon ser kvinnor som nekas rätten till sin egen kropp som ett sorts offer för stater som förvägrar dem detta (2011/12:95, anf. 27). Kvinnor är även offer hos Linde (V) då han säger att många dör i samband med graviditet och deras rättigheter kränks när de förvägras abort (2010/11:33, anf. 113; 2010/11:100, anf. 38; 2010/11:112, anf. 145). Även Pethrus ser kvinnor som offer och då främst fattiga som kan ha svårigheter att betala för abort om det inte finns tillgängligt gratis (2012/13:64, anf. 95). Carlsson (M) talar om hur kvinnor förvägras sina rättigheter vilket implicerar att de är offer (2010/11:59, anf. 43). Karlsson (M) ser gravida kvinnor som offer när de inte har tillgång till bra läkarvård (2011/12:99, anf. 52).

Bland samtliga riksdagsledamöters anföranden går att se ett tydligt tema – kvinnan som förvägras abort och/eller rätten till sin kropp som offer. Den enda som har ett annat offer i sitt anförande är Kronlid (SD) som ser vårdpersonal som tvingas utföra abort som offer. Det går vidare att tolka att förövaren skulle vara svenska staten och abortlagstiftningen (2011/12:95, anf. 30). Även i debatten om SRHR i utlandet ser Kronlid ett annat offer än övriga

riksdagsledamöter. Hon tycker att Sverige utsätter andra länder för orimliga krav, vilket jag menar gör dem till offer (2010/11:112, anf. 140).

I debatten kring SRHR utomlands nämns olika förövare, dock pekas aldrig enskilda personer ut. Precis som Kronlid ovan är det fler som pekar ut staten eller stater som en sorts förövare men då för att den förvägrar kvinnor abort. Detta skiljer sig då från Kronlid som talade om svenska staten medan övriga riksdagsledamöter talar om utländska. Stater som förövare tar Runeson (S) (2010/11:112, anf. 138), Ohly (V) (2013/14:65, anf. 7), Ceballos (MP) (2013/14:102, anf. 79) och Linde (V) (2010/11:112, anf. 145) upp. Linde (V) kan sägas se Europarådet som en förövare då han anser att den resolution som rådet godkänt försvagar kvinnors rätt till sina kroppar (2010/11:100, anf. 38). En annan sorts förövare har Carlsson (M). Hon menar att det är ”världens mäktiga män” som förvägrar kvinnor deras rättigheter (2010/11:59, anf. 43), vilket jag menar gör dem till förövare. En annan moderat, Karlsson, menar att KR begränsas av religion, tradition och kultur, av ”unkna attityder gentemot kvinnors kroppar” (2012/13:64, anf. 95) vilket skulle göra dessa mer svårgreppbara företeelser förövare.

Ingen utav riksdagsledamöterna uttrycker något explicit om hot riktade mot Sverige eller väst. Något som kan tolkas som ett hot mot väst är när Linde (V) säger att kvinnors rättigheter kränks ”på vår egen kontinent” (2010/11:100, anf. 38). Här handlar det inte om ett yttre hot utan ett inre, när Europarådet antar resolutioner som han anser försvaga KR.

När alla debatter kring SRHR gåtts igenom märks motsättningarna mellan de olika partierna gällande aborträtten på ett tydligt sätt. Här är det inte främst de olika blocken som har olika åsikter utan snarare Sverigedemokraterna som skiljer sig från övriga riksdagspartier. De har olika syn på huruvida rätten till abort är en grundläggande mänsklig rättighet eller ej och med hur stor kraft Sverige ska övertyga andra stater att abort ska vara lagligt.

6.3. Sverige som betydelsefull aktör

I flera anföranden lyfts Sverige fram som ett föregångsland vars kunskaper andra stater efterfrågar. De positiva egenskaper som tillförs Sverige uttrycks såväl explicit som mer implicit. Under denna rubrik analyserar jag även de anföranden som handlar om att Sverige måste vara aktivt och ansvarstagande.

I en debatt om Europarådet talar Hans Linde (V) om hur Sverige måste stå upp för aborträtten där. Det är extra viktigt då det enligt Linde finns flera länder som har samma syn som Sverige på kvinnors rättigheter och rätten till SRHR men som inte vågar ta konflikten och stå för sina åsikter. Han menar att Sverige har en viktig roll och att om ”vi tystnar är risken att ingen annan kommer att driva på i dessa frågor” (2010/11:100, anf. 44). Således ger han uttryck för att Sverige måste axla sitt ansvar när ingen annan stat gör det. Just eftersom Linde använder sig av ordet ”vågar” ger det en bild av en stat är modig och som man kan lita på står för sina principer, när andra inte gör det. På liknande vis talar Linde när det gäller Sveriges utvecklingssamarbete med Burkina Faso. Han berättar hur stater som är som Sverige fasar ut sitt bistånd dit. Enligt Linde innebär detta att det blir allt färre aktörer där ”som har den politiska viljan att lyfta fram kontroversiella frågor” och syftar då till bland annat kvinnors rättigheter. Om även Sverige skulle sluta ge bistånd till Burkina Faso skulle det inte finnas kvar några som har möjlighet att tala om bland annat kvinnors rättigheter (2012/13:34, anf. 9).

Linde är inte den enda som menar att Sverige vågar lyfta kontroversiella frågor. Christian Holm (M) talar om ramverket för global utveckling och säger att ”vi bör ha en bred och omfattande ansats som inkluderar alla grupper och alla typer av rättigheter, inklusive de rättigheter som för vissa länder är kontroversiella men för Sverige väldigt viktiga”, däribland kvinnors rättigheter (2012/13:105, anf. 2). Trots att Holm och Linde tillhör såväl olika partier som skilda block talar de båda om ett Sverige som modigt lyfter obekväma ämnen.

Den ovan nämnda debatten gällande bistånd till Burkina Faso fortsätter med Gunilla Carlsson (M) som menar att människor och regeringar runt om i världen ”vill ha med oss att göra” eftersom ”det finns stor efterfrågan på svenskt kunnande, inte minst när det gäller kvinnors rättigheter och demokrati, och att vi går i förväg i en del frågor.” (2012/13:34, anf.10). Till skillnad från Lindes anföranden handlar Carlsson inte om att Sverige ska vara modigt utan snarare att andra länder önskar få hjälp av den kunskap som Sverige besitter.

Elisabeth Björnsdotter Rahm (M) säger att Sverige måste ”ställa upp” med information om vikten av säkra aborter och att alla står upp för kvinnors rättigheter i de länder som Sverige ger bistånd till och ”ta hand om” kvinnorna (2011/12:70, anf. 87). Björnsdotter Rahm talar även om Sverige när internationell samverkan och den arabiska våren debatteras. Hon säger att kvinnor varit viktiga för den förändring som skett under den arabiska våren men att de nu har svårt att komma till tals. Björnsdotter Rahm ser det som ett problem då hon anser att kvinnor måste vara med för att demokratin ska gå framåt. Hon menar att ”Sverige har en stark

tradition av att främja och stödja demokratiprocesser runt om i världen. Behovet av en tydlig svensk röst i frågor som rör mänskliga rättigheter och demokrati är fortsatt stort” (2011/12:39, anf. 17). Det som sägs är att Sverige länge hjälpt till med demokratiutveckling och att det är andras behov som gör detta nödvändigt. I bägge anföranden ger Björnsdotter Rahm en bild av ett altruistiskt Sverige som utan egen vinning hjälper de behövande runt om i världen.

I en utrikespolitisk debatt säger Carin Runeson (S) att ”vi socialdemokrater har den bestämda uppfattningen att Sverige ska vara ett föregångsland i det internationella arbetet för kvinnors rättigheter”. Hon betonar vikten av att Sverige ”både kan och bör ta fler initiativ” inom främst SRHR (2011/12:70, anf. 50). Med detta uttalande ger Runeson inte bara uttryck för socialdemokraternas politik men visar även att hon tror att stater vill göra som Sverige. För att vara en föregångare krävs att andra följer efter. Till skillnad från socialdemokraterna som vill att Sverige ska bli ett föregångsland menar Mia Sydow Mölleby (V) att så redan är fallet. Anledningen till detta är att Sverige tidigt talat om kvinnors rättigheter till sin egen kropp som mänskliga rättigheter (2011/12:95, anf. 27). Då Sverige inte bara står för detta utan även har gjort det ”tidigt” förstärker det bilden av ett progressivt land.

Att det är viktigt att vara en god förebild är något som Ewa Björling (M) tar fasta på när hon svarar på interpellation 2011/12:386 om export av övervakningssystem till Saudiarabien. Hon anser att man med hjälp av svenska företag gör ”bäst skillnad” i Saudiarabien. Björling säger att hon ”vet att vi gör skillnad genom att vara goda förebilder när det handlar om mänskliga rättigheter. Det gäller inte minst när det handlar om kvinnors situation i just Saudiarabien” (2011/12:126, anf. 18). Således tycks det som att Björling anser att det enda som krävs är att Sverige visar att de finns för att ändra kvinnors ställning. Även om hon tycks lägga störst vikt vid detta berättar hon även om hur hon aktivt talar om och diskuterar kvinnors rättigheter i Saudiarabien (ibid.).

I debatterna framhålls inte bara hur politikerna själva ser på Sverige utan även, som tagits upp ovan, hur omvärlden tycks se på oss. Désirée Pethrus (KD) säger att det inom jämställdhetsområdet finns stora förväntningar på Sverige. Hon syftar då på arbetet för kvinnor i Nordafrika och Mellanöstern som görs inom PA-UfM³. Hon menar att genom ”PA-UfM kan vi fortsätta att bidra till diskussionen om kvinnors fri- och rättigheter och politiska

³ PA-UfM syftar till att skapa fred, stabilitet och välbefinnande runt Medelhavet. Församlingen består av parlamentariker från EU och Medelhavsländerna. PA-UfM samlas en gång per år och antar då resolutioner som är endast rådgivande. En stor del av arbetet utgår från de fem utskotten, varav en rör kvinnors rättigheter (Riksdagen 2014a).

deltagande i partnerländerna så att de inte faller offer för bakåtsträvande krafter”. Pethrus avslutar med att hon tror att ”Sverige kan vara med och bidra i den här unionen i dialog med olika parlamentariker.” (2012/13:20, anf. 53). Hon börjar med att säga att det är andra som förväntar sig att Sverige ska arbeta för jämställdhet men medger senare i anförandet att hon även själv tror att Sverige kan medverka till detta. Pethrus uttrycker sig dock mer försiktigt på slutet eftersom hon ”tror” att Sverige kan bidra, fast då tillsammans med andra. Då interparlamentariska samarbeten bör utgå från dialog är det inte en stor sak att hon menar att Sverige ska bidra i samtal med andra. Däremot lägger hon stor vikt vid vad den svenska delegationen kan göra när hon säger att det finns stora förväntningar på Sverige och att ”vi ska fortsätta bidra”. Sverige har arbetat bra i denna fråga och måste arbeta vidare på den inslagna vägen. Pethrus talar i senare debatter om att Sverige har hög trovärdighet när det kommer till arbetet med kvinnors rättigheter. Hon menar att bland många länder finns en vilja att samarbeta med Sverige för att kunna öka kvinnors rättigheter i hemlandet. Hon lyfter särskilt fram hur Sverige haft fokus på SRHR ”när andra svikit kvinnorna” (2012/13:37, anf. 185).

När det gäller kvinnors och flickors situation i Afghanistan menar Gunilla Carlsson (M) att det har varit extra viktigt i Sveriges samarbete med landet. Det är till och med så att ”Sverige har varit en av de starkaste rösterna för att värna kvinnors rättigheter och deras utsatta situation, och det kommer vi att fortsätta att vara” (2012/13:46, anf. 175). Det är följaktligen få andra länder som kan mäta sig med Sverige.

När den biståndspolitiska plattformen diskuteras i slutet av mandatperioden säger Elisabeth Björnsdotter Rahm (M) att ”Sveriges ledarskap i dessa frågor är avgörande för en förändring av attityder, normer och värderingar.” (2013/14:121, anf. 46). Det hon syftar på med ”dessa frågor” är kvinnors rättigheter. Hon menar vidare att för varje biståndskrona som Sverige satsar på kvinnor blir effekten dubbel eftersom kvinnor som får utbildning även ser till att deras barn utbildas (ibid.). Här framhåller hon betydelsen av svensk politik på ett sätt som ingen annan gjort innan. Den är inte bara viktig utan avgörande. Således vilar ansvaret tungt på Sveriges axlar för att kvinnor om i världen ska kunna åtnjuta sina rättigheter.

6.3.1. Analys av Sverige som betydelsefull aktör

När riksdagsledamöterna lyfter fram Sverige som betydelsefull aktör är det flera som ser KR som målet. Bland dessa är det inte ovanligt att Sverige ses som medlet.

Linde (V) ser KR som målet och medlet är bistånd (2012/13:34, anf. 9). Björnsdotter Rahm anser att Sverige ska ha KR som mål i de länder som får bistånd (2011/12:70, anf. 87). I senare debatt lyfter hon fram vikten av att arbeta med bland annat värderingar för att uppnå KR (2013/14:121, anf. 46). Även Holm (M) ser KR som ett mål, ett rättighetsmål bland andra (2012/13:105, anf. 2). För Carlsson (M) är KR ett mål som vi i Sverige kan visa vägen till (2012/13:34, anf.10). På likartat vis argumenterar Runeson (S) (2011/12:70, anf. 50), Pethrus (KD) (2012/13:37, anf. 185) och Carlsson (M) (2012/13:46, anf. 175). Björning (M) tycks ha KR i Saudiarabien som mål och menar då att medlet är att svenska företag etablerar sig där (2011/12:126, anf. 18).

I de anföranden jag analyserat till detta avsnitt finns det i princip inga tydliga referenser till CEDAW, lagstiftning eller någon egen ideologi. Det är endast Runeson (S) som en gång säger ”vi socialdemokrater” (2011/12:70, anf. 50). Utöver detta anser jag ändå att något som kan räknas till dessa indikatorer är en odefinierad svensk ideologi när riksdagsledamöterna talar om hur ”vi” är och vilken syn ”Sverige” har på kvinnors rättigheter och vad som är viktigt. Detta förekommer mer eller mindre hos alla men tydligast hos Linde (2010/11:100, anf. 44), Holm (M) (2012/13:105, anf. 2), Björning (M) (2011/12:126, anf. 18), och Björnsdotter Rahm (2013/14:121, anf. 46).

Av de riksdagsledamöter som i ett anförande tar upp Sverige som en betydelsefull aktör anser samtliga att Sverige bör involvera sig i ett annat land. Carlsson (M) menar till och med att de andra länderna vill att Sverige ska engagera sig och att det finns ”stor efterfrågan” på svensk kunskap (2012/13:34, anf.10). På likande vis talar Pethrus om att det finns en förväntan på ett svenskt engagemang (2011/12:126, anf. 18). För Björnsdotter Rahm (M) handlar det om att Sverige måste ”ställa upp” med information (2011/12:70, anf. 87) och att det finns ett ”behov[et] av en tydlig svensk röst” (2011/12:39, anf. 17). Till skillnad från övriga ledamöter som talar om att Sverige ska engagera sig politiskt genom till exempel bistånd tar Björning (M) upp hur det är genom svenska företag som Sverige ska involvera sig i Saudiarabien (2011/12:126, anf. 18).

Kvinnor framställs som offer mer eller mindre tydligt. Den som är tydligast är Pethrus (KD) som inte vill att kvinnorna ska falla offer för reaktionära krafter (2012/13:20, anf. 53). Hon talar även om hur kvinnor i många länder blivit svikna, något som ger dem en offerstatus (2012/13:37, anf. 185). Carlsson (M) anser att kvinnor i Afghanistan är utsatta, vilket gör dem till offer (2012/13:46, anf. 175).

Ett offer, om än inte helt tydligt uttalat, är folk i allmänhet och kvinnor i synnerhet i Burkina Faso som blir utan politiskt stöd när de blir av med bistånd från utlandet (Linde (V) 2012/13:34, anf. 9). Jag menar även att Björnsdotter Rahm (M) ser kvinnor som offer eftersom hon anser att de måste tas hand om (2011/12:70, anf. 87). Om inte offer så åtminstone en grupp som inte fullt ut kan ta hand om sig själva.

När det kommer till indikatorerna om förövare går det inte att se någon som har en helt tydlig. Istället tycks riksdagsledamöterna ha mer svårdefinierbara grupper eller företeelser som förövare. Hos Linde går det att tolka förövare som de länder som inte vågar stå upp för sin syn på kvinnors rättigheter då de är rädda för konflikter (2010/11:100, anf. 44). I senare debatt tar han Burkina Faso som exempel och menar att när färre länder ger bistånd dit betyder det att färre aktörer kan lyfta omtvistade frågor där (2012/13:34, anf. 9). Pethrus (KD) talar om hur ”bakåtsträvande krafter ” kan vara negativt för KR (2012/13:20, anf. 53).

Det finns ingen riksdagsledamot som säger något som skulle kunna tolkas som att de ser hot mot Sverige eller väst. Ett anförande som jag vill ta upp i samband med denna indikator är Björnings (M) när hon talar om svenska företag i Saudiarabien. Hon talar om hur de ska kunna påverka kvinnors situation i landet genom att vara på plats och visa upp sig som bra förebilder (2011/12:126, anf. 18). Björning tycks vara övertygad om att svenska företag ska kunna påverka Saudiarabien i vad hon anser vara en positiv riktning men hon tycks inte reflektera över att dessa företag skulle kunna bli influerade av landet de befinner sig i.

7. Slutsatser och slutdiskussion

Här presenteras de slutsatser som kan dras av resultaten som presenterades i kapitlet ovan. På detta följer en avslutande diskussion och förslag på återstående och nya forskningsproblem.

7.1. Slutsatser

För att besvara uppsatsens första frågeställning presenterades i kapitel 6 de teman som fått mest fokus när riksdagsledamöterna debatterade kvinnors rättigheter under mandatperioden 2010-2104. Dessa var Afghanistan, sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter samt Sverige som betydelsefull aktör. Det redovisades även för hur riksdagsledamöterna uttryckt sig, vilket var uppsatsens andra frågeställning. Materialet analyserades med hjälp av de indikatorer som finns beskrivna i kapitel 2.2.2. för att uppfylla uppsatsens syfte om att synliggöra och analysera hur riksdagsledamöter ser på kvinnors rättigheter idag.

Det indikatorerna har visat är att KR framställts som såväl mål och medel. Det går inte att säga att det finns en konsekvens hos riksdagsledamöterna. En ledamot som ibland sett kvinnors rättigheter som ett mål i sig kan vid andra tillfällen anse det vara ett medel att nå andra mål. En del av de gånger som KR setts som ett mål har det inte varit det enda, utan ett mål bland flera (t.ex. i Afghanistan-debatten).

När kvinnors rättigheter nämndes var det oftast i svepande ordalag. Det var sällan det refererades till kvinnokonventionen. Det skulle kunna tolkas som att ledamöterna inte tillskriver CEDAW sådan vikt att den är värd att nämna. Å andra sidan kan det handla om hur människor i allmänhet talar, att det låter lite stolpigt att tala om ”kvinnokonventionen”. Men om man lägger vikt vid vad som sägs, och det gör ju jag, är det förvånande att ingen nämner kvinnokonventionen. Visserligen använde jag mig av ”kvinnors rättigheter” som sökord, så det är inte märkligt att det nämns oftare än kvinnokonventionen men som sagt, jag är ändå förvånad över att det inte refererades till CEDAW eller lagstiftning mer. De enda anföranden som kan kopplas dit är när abortlagstiftningen samt resolution 1325 nämns vid enstaka fall. Vad gäller att referera till egen ideologi skedde det ibland att ledamöterna nämnde sitt parti och någon gång feminism.

När det debatteras handlar det framförallt om frågor som rör utrikespolitik. Sverige inte bara bör involvera sig i andra länder, det sägs till och med som att det är något som efterfrågas av människor i andra länder. Ledamöterna framställer det som att det är såväl deras plikt som rätt

att engagera sig i andra länder. De är den utomstående som kommer för att ställa allt till rätta, precis som Hagan beskriver att den politiske aktören vill framställa sig själv. Detta är så vanligt förekommande i den svenska riksdagsdebatten att jag valt att ge det ett eget delkapitel.

Det är inte alltid ledamöterna framställer ett tydligt offer men när de gör det är det kvinnor som är det. Det är kanske inte så konstigt när det är deras rättigheter som jag koncentrerat mig på. Å andra sidan finns det ingen naturlag som säger att de måste framställas som offer bara för att deras rättigheter debatteras. De hade kunnat framställas som en stark grupp som kräver sina rättigheter eller att de redan åtnjuter sina rättigheter. Denna syn på kvinnor som offer kan göra att de hamnar i en sorts beroendesituation till den ”goda” staten Sverige. Emellertid är det just stater som ska se till att människor får sina rättigheter tillgodosedda. Men sättet riksdagsledamöterna omnämner kvinnor är inte betydelselöst. Som det gick att läsa under *Tidigare forskning* om den svenska jämställdhetspolitiken (kap 4.4.) antydde det att kvinnor och flickor var problemet eftersom de alltid låg i fokus. På liknande vis menar jag att genom att framställa kvinnor som offer finns risken att det blir en självuppfyllande profetia. Dock förstår jag att om kvinnors problem inte lyfts finns risken att de inte åtgärdas. Att uppvisa ett tydligt offer går även i linje med det Hagan menar att politiska aktörer gör för att få utomstående att lyssna och agera. Likväl måste tilläggas att ingen regel utan undantag. I SRHR-debatten kan vårdpersonal som tvingas utföra aborter ses som offer av en ledamot.

Bland vilka som framställdes som förövare var det till skillnad från bland offren mer blandat. Det kunde vara olika stater, ibland namngivna, ibland inte. Oftast var det utländska men vid ett tillfälle skulle det kunna tolkas som att den svenska staten med sin abortlagsstiftning var förövare. Andra var närpolisen i Afghanistan och Europarådet. Bland de mer diffusa förövarna var ”världens mäktiga män”, religion, kultur och tradition. Även om det kan synas lätt att förstå vad ledamöterna talar om i dessa fall blir det desto svårare att reda ut vem de egentligen anser ska ta ansvar för KR.

I mitt analyserade material finns det egentligen ingen som ledamot som talar om ett hot mot Sverige och/eller väst. Den enda gången är under SRHR-debatten när KR anses bli kränkt ”på vår egen kontinent”. Hotet är dock inte ett yttre utan ett inre och det är Europarådet som betraktas som den som försvagar KR. Till skillnad från de andra indikatorerna går det här att se hur riksdagsledamöternas argumentation skiljer sig från de politiska aktörer som Hagan undersökt. Hon menar att de säger att det finns ett hot mot den egna regionen för att på så vis väcka uppmärksamhet och få utomstående att engagera sig. I det material som jag analyserat

sker inte det. Min första tanke var att denna skillnad beror på att den svenska debatten främst rör sig i utlandet och att det kanske därför inte anses hota Sverige eller väst. Det kan dock inte vara förklaringen eftersom Hagan har undersökt hur en politisk aktör ska få utländska aktörer att hjälpa till. Just eftersom riksdagsledamöterna talar så mycket om engagemang i andra länder borde de enligt hennes teori oftare säga att det föreligger ett hot.

Av mitt analyserade material går att se att kvinnors rättigheter är ett brett ämne och detta var jag medveten om redan innan jag påbörjade mitt arbete. Det var just det som intresserade mig, hur ett sådant omfångsrikt ämne hanteras och debatteras av våra folkvalda politiker i riksdagen. När jag inledde min analys av protokollen trodde jag att kvinnors rättigheter skulle vara stå i centrum för debatten. Nu i efterhand kan jag se att så inte nödvändigtvis är fallet. Visserligen tas kvinnors rättigheter upp som en viktig del, något eftersträvansvärt, men det är inte alltid mittpunkten. I flera debatter är det snarare så att kvinnors rättigheter var något som fanns i anslutning till andra frågor och inte det som stod i absolut centrum. Detta innebär inte att kvinnors rättigheter inte sågs som viktigt av riksdagsledamöterna, snarare att diskussionen var mycket bredare och innehållet rörde mer än vad jag hade förväntat mig. De teman som återkom oftast beror på hur samhället i stort såg ut under den undersökta perioden, vilka processer som pågick i Sverige och världen. Detta är förstås inget märkligt då vi alla får hantera den verklighet vi befinner oss i. Samtidigt är riksdagspolitikerna med och skapar vår syn på verkligheten då de väljer ut vilka ämnen de tar upp till debatt och hur de bestämmer sig för att återberätta dem. Hur de ser på kvinnors rättigheter påverkar hur omvärlden ser på dem.

Sammanfattningsvis kan sägas att riksdagsledamöter idag ser på kvinnors rättigheter som något viktigt. Det finns skillnader i hur de tror att de på bästa sätt uppnås men det finns ingen tydlig gränsdragning mellan de som tycker att KR är ett medel eller ett mål. Inte ens hos de enskilda ledamöterna finns det ett konsekvent ställningstagande för den ena eller andra linjen. Detta går att jämföra med det Magnusson skriver, om hur det under andra halvan av 1990-talet inte fanns något svenskt parti som trodde att det skulle vara till deras fördel att vara emot jämställdhet, även om fanns stor oenighet kring sakfrågor (Magnusson 2000:78).

Trots att Abiri och Johansson (2005) anser att mänskliga rättigheter blivit allt mer inkorporerat i inrikespolitiken sedan 1999 är det tydligt att åtminstone kvinnors rättigheter fortfarande ses som en främst utrikespolitisk fråga. Precis som då tycks det fortfarande vara så att den politik som förs främst syftar till att påverka andra stater. Det är inte bara

riksdagsledamöterna utan även, enligt flera av dem, andra stater och grupper som vill att Sverige ska involvera sig utomlands.

Eftersom jag läst en mycket stor del av de protokoll från kammaren där kvinnors rättigheter nämns anser jag att mina frågeställningar har kunnat besvaras på ett tillfredsställande sätt. Jag har undersökt vem eller vad som står i fokus när riksdagsledamöter debatterar kvinnors rättigheter samt hur de uttrycker sig. Detta har jag redovisat och analyserat ovan med hjälp av de indikatorer jag tagit fram ur Millers och Hagans teorier. Jag är medveten om att min uppsats kan kritiserats för att ha angripit ett för brett ämne, hur ska en mastersuppsats kunna redogöra för alla de områden inom vilka kvinnors rättigheter diskuteras i kammaren? Mitt syfte var dock att fånga in vem eller vad som står i fokus i kammaren när riksdagsledamöter debatterar KR under 2010-2014 och det har jag gjort. Det har inte varit mitt mål att ringa in och redovisa varenda gång kvinnors rättigheter tas upp. Eftersom det finns så lite forskning om mänskliga rättigheter i demokratiska länder menar jag att det kan vara en god idé att börja med ett bredare ämne för att kunna utgå från det i senare forskning. Nedan ger jag förslag på nya forskningsfrågor och -områden. Uppsatsen är emellertid inte bara intressant för vidare forskning utan har även ett egenvärde. Den ger en inblick i hur riksdagsledamöter ser på kvinnors rättigheter idag.

7.2. Slutdiskussion samt återstående och nya forskningsproblem

Riksdagsledamöter har stor möjlighet att påverka den politik som Sverige ska föra vilket gör det intressant att undersöka vad som står i fokus när de debatterar kvinnors rättigheter och hur de uttrycker sig. Som det går att utläsa i tabell 2 ovan rådde det stor skillnad mellan hur ofta olika partier nämnde kvinnors rättigheter. Att inte säga "kvinnors rättigheter" betyder emellertid inte att ledamoten eller partiet inte är intresserade av dem, utan endast hur de formulerar sig. Det finns olika sätt att uttrycka sig på och hur en person tänker och tycker visas inte endast genom vad hen säger utan även vad hen gör. Hur man väljer att uttrycka sig är emellertid inte oviktigt. Varför finns det i mitt material femtio anförande från Vänsterpartiet där de nämner kvinnors rättigheter när Centerpartiet bara säger det i tre? Det skulle vara intressant att forska vidare i hur rättighetsspråket ser ut inom olika partier, vilka tankar som finns kring detta, om det finns uttalade strategier och i så fall hur de ser ut. Vidare forskning skulle även kunna undersöka hur detta utvecklats historiskt inom olika partier.

I mitt material var den ur rättighetssynpunkt mest intressanta debatten kring abort. Där ställdes olika rättigheter, kvinnans rätt till sin kropp och rätten till liv, mot varandra. Även om alla ledamöter erkände kvinnors rättigheter var det inte självklart på vilket vis de skulle förverkligas. Ett förslag till vidare forskning skulle vara att i ett första steg ta reda på hur riksdagsledamöter rangordnar olika rättigheter och i ett senare steg undersöka vilken betydelse det får för politiken.

I min uppsats går det att se att vissa riksdagsledamöter ofta återkommer. Detta är i sig inte något anmärkningsvärt då dessa personer utsetts till att representera partiet i specifika frågor. Det jag skulle vilja se närmare på är vilka det är som väljs till representanter. Vad har fått dem att engagera sig i frågor kring kvinnors rättigheter? Till skillnad från de forskningsfrågor jag föreslagit i stycket ovanför skulle denna undersökning vara mer djupgående och analysera ett mindre antal individer.

Mina frågeställningar rörde debatten kring kvinnors rättigheter i allmänhet men det skulle vara möjligt att rikta in sig på specifika rättigheter för att se hur dessa debatteras. Här finns utrymme för många olika inriktningar, till exempel rätten till lika utbildning, lön eller sjukvård. Hur ser debatten ut när en person tillhör flera rättighetsgrupper, exempelvis kvinna och minoritet eller kvinna och funktionsnedsatt? Forskningen måste inte endast beröra debatten utan kan ta reda på vad som faktiskt gjorts, och kanske jämföra det med vad som sagts.

Denna uppsats utgick från den svenska riksdagen men samma frågeställningar kan användas till att analysera andra länders parlament. I vilka sammanhang nämns kvinnors rättigheter i det valda landet? Detsamma gäller för samtliga forskningsförslag som jag presenterat ovan.

När jag sammanställde kapitlet om tidigare forskning blev det påtagligt att i princip all forskning gjorts av kvinnor. Jag anade att så skulle vara fallet men blev ändå förvånad över den nästan totala avsaknaden av manliga forskare. Kanske är det jag som inte letat tillräckligt men jag tror att jag kan vara ganska säker på att mina iakttagelser gäller hela forskningsområdet ”kvinnors rättigheter”. Det fick mig att undra på vilket sätt det påverkar valet av frågeställningar? Å andra sidan, om inte kvinnor forskat inom området hade det kanske inte gjorts överhuvudtaget, vilket enligt mig hade varit ett sämre alternativ. Frågan gäller dock inte bara varför endast kvinnor skriver, utan jag frågar mig även vilka kvinnor som skriver. Vad har de för bakgrund och utgångspunkt? Detta är inte några nya funderingar, andra har ställt sig samma frågor, men de är fortfarande värda att fundera på.

Denna uppsats har visat vem eller vad som står i fokus när kvinnors rättigheter debatterats under mandatperioden 2010-2014 samt hur riksdagsledamöterna uttryckt sig om de personer och ämnen de debatterat. Det har varit ett intressant ämne att undersöka och det har gett upphov till många tankar om de resultat jag fått fram och hur det skulle vara möjligt att forska vidare i detta.

Referenslista

Källor

- Abiri, Elisabeth & Johansson, Peter (2005). Vem äger mänskliga rättigheter?
Människorättsbaserad politik – för vem? I Gunner, Göran & Mellbourn, Anders (red.), *Mänskliga rättigheter och samhällets skyldigheter*. Stockholm: Ordfront.
- Abiri, Elisabeth, Brodin, Anna & Johansson, Peter (2008). *Mänskliga rättigheter...?: "jag vet att dom finns och jag tror att Sverige är bra på dom" : handbok i mänskliga rättigheter på kommunal nivå*. 1. uppl. Stockholm: Fritze
- Backman, Jarl (2008). *Rapporter och uppsatser*. 2., uppdaterade [och utök.]. uppl. Lund: Studentlitteratur
- Bergqvist, Christina (2008). Den svenska jämställdhetspolitiken: Hur långt har vi nått? I Bennich-Björkman, Li & Blomqvist, Paula (red.), *Mellan folkhem och Europa: svensk politik i brytningstid*. 1. uppl. Malmö: Liber
- Bergström, Göran & Boréus, Kristina (red.) (2012). *Textens mening och makt: metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*. 3., [utök.] uppl. Lund: Studentlitteratur
- Blomberg, Eva (2015). *Det går an: Jämställdhetsombudsmannen i Sverige 1980-2008*. Malmö: Universus Academic Press
- Borchorst, Annette (1999). I Bergqvist, Christina (red.). *Likestilte demokratier?: kjønn og politikk i Norden*. Oslo: Universitetsforl. i samarbeid med Nordisk ministerråd
- Bryman, Alan (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*. 2., [rev.] uppl. Malmö: Liber
- Börjesson, Mats (2003). *Diskurser och konstruktioner: en sorts metodbok*. Lund: Studentlitteratur
- Dahlerup, Drude (2011). När svenska partier blev ”feminister” – om skillnader i dansk och svensk jämställdhetsdebatt. I Freidenvall, Lenita & Jansson, Maria (red.) *Politik och kritik: en feministisk guide till statsvetenskap*. 1. uppl. Lund: Studentlitteratur
- Esaiasson, Peter, Gilljam, Mikael, Oscarsson, Henrik & Wängnerud, Lena (red.) (2012). *Metodpraktikan: konsten att studera samhälle, individ och marknad*. 4., [rev.] uppl. Stockholm: Norstedts juridik

Gustafsson, Bengt, Hermerén, Göran & Petersson, Bo. (2005): *Vad är god forskningssed? Synpunkter, riktlinjer och exempel*, Vetenskapsrådets rapportserie nr 1 2005.

[http://www.vr.se/download/18.6b2f98a910b3e260ae28000334/god_forskningssed_3.pdf]

Hagan, Margaret (2010): 'The human rights repertoire: its strategic logic, expectations and tactics', *The International Journal of Human Rights*, Volume 14, Issue 4, 2010, pp. 559-583.

Hedlund Thulin, Kristina & Greenhill, Malin (2008). *Lika i värde och rättigheter: om mänskliga rättigheter*. 3., [uppdaterade] uppl. Stockholm: Norstedts juridik

Ishay, Micheline R. (2008). *The history of human rights: from ancient times to the globalization era : with a new preface*. [New ed.] Berkeley: University of California Press

Kvale, Steinar & Brinkmann, Svend (2009). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. 2. uppl. Lund: Studentlitteratur

Magnusson, Eva (2000) Party-political rhetoric on gender equality in Sweden: The uses of uniformity and heterogeneity, *NORA - Nordic Journal of Feminist and Gender Research*, 8:2, 78-92

Miller, Hannah (2010). 'From 'rights-based' to 'rights-framed' approaches: a social constructionist view of human rights practice', *The International Journal of Human Rights*, Volume 14, Issue 6, 2010, pp. 915-931.

Nationalencyklopedin. Kvinnans historia.

[<http://www.ne.se/ezproxy.ub.gu.se/uppslagsverk/encyklopedi/lang/kvinnans-historia>] (hämtad 2016-03-01)

OSAGI. Landmark resolution on Women, Peace and Security.

[<http://www.un.org/womenwatch/osagi/wps/>]. (Hämtad 2016-05-31)

Regeringen a. Mänskliga rättigheter i svensk utrikespolitik.

[<http://www.manskligarattigheter.se/sv/manskliga-rattigheter-i-varlden/manskliga-rattigheter-i-svensk-utrikespolitik>]. (Hämtad 2015-10-26)

Regeringen b. Riksdag, regering och myndigheter.

[<http://www.manskligarattigheter.se/sv/vem-gor-vad/sverige/riksdag-regering-och-myndigheter>] (Hämtad 2015-09-14)

Riksdagen. Kammarens protokoll. [<http://www.riksdagen.se/Dokument-Lagar/Kammaren/Protokoll/>] (Hämtad 2015-05-01)

Riksdagen (2013). Riksdagens uppgifter. [<http://www.riksdagen.se/sv/Sa-funkar-riksdagen/Riksdagens-uppgifter/>] (Hämtad 2016-02-26)

Riksdagen (2014a). Delegationen till PA-UfM (före detta EMPA). [<http://www.riksdagen.se/Sa-funkar-riksdagen/Internationellt-arbete/PA-UfM-fore-detta-EMPA/>] (Hämtad 2015-10-30)

Riksdagen (2014b). IPU-delegationen. [<http://www.riksdagen.se/sv/Sa-funkar-riksdagen/Internationellt-arbete/IPU-delegationen/>] (Hämtad 2015-11-02)

Riksdagen (2015). Debatter och beslut i kammaren. [<http://www.riksdagen.se/sv/Sa-funkar-riksdagen/Debatter-och-beslut-i-kammaren/>] (Hämtad 2015-09-11)

Rönblom, Malin & Eduards, Maud (2008). *Genusperspektiv på statsvetenskap*. Stockholm: Höskoleverket i samarbete med Nationella sekretariatet för genusforskning. Tillgänglig på Internet: http://www.hsv.se/download/18.28afa2dc11bdc557480003011/isbn_70-5.pdf

Schömer, Eva (2011). Rätten att säga det man tänker – mänskliga rättigheter i ett intersektionellt perspektiv. I Staaf, Annika & Zanderin, Lars (red.) *Mänskliga rättigheter i svensk belysning*. 2., rev. och uppdaterade uppl. Malmö: Liber

Silander, Daniel (2011). Bäst i klassen? Respekten för mänskliga rättigheter i Sverige 1995-2010. I Staaf, Annika & Zanderin, Lars (red.) *Mänskliga rättigheter i svensk belysning*. 2., rev. och uppdaterade uppl. Malmö: Liber

Squires, Judith (2007). *The new politics of gender equality*. Basingstoke: Palgrave Macmillan

Svensson, Eva-Maria & Gunnarsson, Åsa (2012). Gender equality in the Swedish welfare state. *Feminists @ law*. 2:1

Teorell, Jan & Svensson, Torsten (2007). *Att fråga och att svara: samhällsvetenskaplig metod*. 1. uppl. Stockholm: Liber.

Thurén, Torsten (2013). *Källkritik*. 3., [rev. och omarb.] uppl. Stockholm: Liber

Tollin, Katharina (2011). *Sida vid sida: en studie av jämställdhetspolitikens genealogi 1971-2006*. Diss. Stockholm: Stockholms universitet, 2011

Vetenskapsrådet (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. [<http://www.codex.vr.se/texts/HSFR.pdf>] (Hämtad 2015-02-25)

Valmyndigheten (2010). *Fördelningen av mandat i riksdagen och fastställelse av vilka kandidater som har valts till ledamöter och ersättare*.

[http://www.val.se/val/val2010/slutresultat/protokoll/protokoll_00R.pdf] (Hämtad 2015-11-03)

Wollstonecraft, Mary (1997). *Till försvar för kvinnans rättigheter*. 1. uppl. Stockholm: Ordfront

Åkerblom, Annika (2009). *När kvinnor fick rättigheter: Sverige 1700 till 2010*. 1. uppl. Lund: Studentlitteratur

Riksdagens protokoll

Nedan följer en förteckning av alla protokoll som analyserats. De som är markerade med fet stil är de som hänvisas till i uppsatsen.

2010/11:9. Riksdagens protokoll 2010/11:9. Onsdagen den 3 november

2010/11:10. Riksdagens protokoll 2010/11:10. Torsdagen den 4 november

2010/11:19. Riksdagens protokoll 2010/11:19. Tisdagen den 23 november

2010/11:33. Riksdagens protokoll 2010/11:33. Måndagen den 13 december

2010/11:34. Riksdagens protokoll 2010/11:34. Tisdagen den 14 december

2010/11:35. Riksdagens protokoll 2010/11:35. Onsdagen den 15 december

2010/11:44. Riksdagens protokoll 2010/11:44. Torsdagen den 20 januari

2010/11:53. Riksdagens protokoll 2010/11:53. Torsdagen den 3 februari

2010/11:59. Riksdagens protokoll 2010/11:59. Tisdagen den 15 februari

2010/11:60. Riksdagens protokoll 2010/11:60. Onsdagen den 16 februari

2010/11:74. Riksdagens protokoll 2010/11:74. Torsdagen den 17 mars

2010/11:87. Riksdagens protokoll 2010/11:87. Onsdagen den 13 april

2010/11:91. Riksdagens protokoll 2010/11:91. Tisdagen den 26 april

2010/11:92. Riksdagens protokoll 2010/11:92. Onsdagen den 27 april

2010/11:96. Riksdagens protokoll 2010/11:96. Onsdagen den 4 maj

2010/11:100. Riksdagens protokoll 2010/11:100. Onsdagen den 11 maj

2010/11:112. Riksdagens protokoll 2010/11:112. Torsdagen den 9 juni

2010/11:116. Riksdagens protokoll 2010/11:116. Onsdagen den 15 juni

2010/11:118. Riksdagens protokoll 2010/11:118. Fredagen den 17 juni

2011/12:4. Riksdagens protokoll 2011/12:4. Tisdagen den 20 september

2011/12:33. Riksdagens protokoll 2011/12:33. Fredagen den 18 november

2011/12:39. Riksdagens protokoll 2011/12:39. Onsdagen den 30 november

2011/12:61. Riksdagens protokoll 2011/12:61. Onsdagen den 25 januari

2011/12:70. Riksdagens protokoll 2011/12:70. Onsdagen den 15 februari

2011/12:83. Riksdagens protokoll 2011/12:83. Torsdagen den 15 mars

2011/12:95. Riksdagens protokoll 2011/12:95. Torsdagen den 12 april

2011/12:99. Riksdagens protokoll 2011/12:99. Onsdagen den 18 april

2011/12:116. Riksdagens protokoll 2011/12:116. Onsdagen den 23 maj

2011/12:126. Riksdagens protokoll 2011/12:126. Fredagen den 8 juni

2011/12:129. Riksdagens protokoll 2011/12:129. Onsdagen den 13 juni

2011/12:136. Riksdagens protokoll 2011/12:136. Torsdagen den 28 juni

2012/13:16. Riksdagens protokoll 2012/13:16. Torsdagen den 25 oktober

2012/13:20. Riksdagens protokoll 2012/13:20. Onsdagen den 7 november

2012/13:27. Riksdagens protokoll 2012/13:27. Tisdagen den 20 november

2012/13:34. Riksdagens protokoll 2012/13:34. Fredagen den 30 november

2012/13:37. Riksdagens protokoll 2012/13:37. Onsdagen den 5 december

2012/13:46. Riksdagens protokoll 2012/13:46. Tisdagen den 18 december

2012/13:64. Riksdagens protokoll 2012/13:64. Onsdagen den 13 februari

2012/13:90. Riksdagens protokoll 2012/13:90. Fredagen den 12 april

2012/13:95. Riksdagens protokoll 2012/13:95. Fredagen den 19 april

2012/13:97. Riksdagens protokoll 2012/13:97. Onsdagen den 24 april

2012/13:101. Riksdagens protokoll 2012/13:101. Torsdagen den 2 maj

2012/13:105. Riksdagens protokoll 2012/13:105. Onsdagen den 15 maj

2012/13:109. Riksdagens protokoll 2012/13:109. Onsdagen den 22 maj

2013/14:11. Riksdagens protokoll 2013/14:11. Måndagen 14 oktober

2013/14:12. Riksdagens protokoll 2013/14:12. Tisdagen den 15 oktober

2013/14:13. Riksdagens protokoll 2013/14:13. Onsdagen den 16 oktober

2013/14:32. Riksdagens protokoll 2013/14:32. Torsdagen den 21 november

2013/14:42. Riksdagens protokoll 2013/14:42. Måndagen den 9 december

2013/14:44. Riksdagens protokoll 2013/14:44. Onsdagen den 11 december

2013/14:65. Riksdagens protokoll 2013/14:65. Onsdagen den 5 februari

2013/14:70. Riksdagens protokoll 2013/14:70. Onsdagen 19 februari

2013/14:78. Riksdagens protokoll 2013/14:78. Onsdagen den 5 mars

2013/14:95. Riksdagens protokoll 2013/14:95. Torsdagen den 3 april

2013/14:99. Riksdagens protokoll 2013/14:99. Torsdagen den 10 april

2013/14:102. Riksdagens protokoll 2013/14:102. Onsdagen den 16 april

2013/14:108. Riksdagens protokoll 2013/14:108. Onsdagen den 7 maj

2013/14:110. Riksdagens protokoll 2013/14:110. Fredagen den 9 maj

2013/14:113. Riksdagens protokoll 2013/14:113. Måndagen den 19 maj

2013/14:121. Riksdagens protokoll 2013/14:121. Måndagen den 9 juni